

AUTORSKI INDEKS

BENJAMIN, Walter 14
BLAGOJEVIĆ, Slobodan 15
BONAČIĆ MANDINIĆ, Maja 13
BUCHWALD, Wolfgang 1c
BUDIMIR, Milan 5, 6
BULAT, Mirko 12
BULIĆ, Frane 16

CANTARELLA, Raffaele 1a
CREPAJAC, Ljiljana 6

DEMO, Željko 12
DORN, Antun 12
DUPLANČIĆ, Arsen 13
DUVAL, Noël 13

FASOLI, Umberto N. 13
FORETIĆ, Vinko 13
FRIŠČIĆ, Vinko 11
FRYE, Northrop 14

GREGL, Zoran 17

HEGEL, G. W. F. 14
HRISTIĆ, Jovan 14
HOHLWEG, Armin 1c

ISKRA-JANOŠIĆ, Ivana 12

JASPERS, Karl 14

KIERKEGAARD, Søren 14

LESKY, Albin 14
LUKIĆ, Hermína 12

MARIĆ, Sreten 14
MARIN, Emilio 13
MIHEVC-GABROVEC, Erika 7

NIETZSCHE, Friedrich 14

PRINZ, Otto 1c
PROTIĆ, Goran 13
PURATIĆ, Željko 10

RAPHAEL, D. D. 14
RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Duje 13
RICOEUR, Paul 14
RIPOSATI, Benedetto 1b
RISMONDO, Vladimir 13
RISTIĆ, Světlav 2
ROMAC, Ante 3
ROMILLY, Jacqueline de 14

SALOPEK, Damir 8
SAVIĆ-REBAC, Anica 14, 18
SCHELLING, F. W. J. 14
SCHLEGEL, August Wilhelm 14
SCHOPENHAUER, Arthur 14
SEDAJ, Engjell 9
SOKAČ-ŠTIMAC, Dubravka 12
SPENGLER, Oswald 14
STOJČEVIĆ, Dragomir 3

ŠEŠELJ, Zlatko 8
ŠKILJAN, Dubravko 8
ŠKOBERNE, Želimir 19
ŠONJE, Šimun 10

TOMLJANOVIĆ, Juraj 11

VETTERS, Hermann 13
VILHAR, Albin 4
VIRC, Zlatko 12

WEBER, Alfred 14

ŽANIĆ PROTIĆ, Jasna 13

PREDMETNI INDEKS

ARHEOLOGIJA 12, 13, 16, 17, 19
FILOZOFIJA 15, 18
GRČKA KNJIŽEVNOST 1a, 1c, 14
GRČKI JEZIK 6, 7
LATINSKI JEZIK 5, 8, 9, 10, 11
MITOLOGIJA 2
PRAVO 3
RIMSKA KNJIŽEVNOST 1b, 1c, 4

LESION

ANTIČKI FILOLOZI

I dio: A – L

Uvodna napomena

Nakon leksikona u kojima su bili obrađeni antički pjesnici, dramatičari, prozaisti, povjesničari, govornici i filozofi u posljednjoj etapi ovoga rada tema su obrade postali i autori stručnih djela. Kako su područja njihovih interesa veoma raznorodna, odlučili smo da ih – koliko je to moguće – razdvojimo prema znanostima i disciplinama kojima su se bavili. Prvo smo, stoga, odabrali znanosti o jeziku, pa pod antičkim filozozima podrazumijevamo teoretičare retorike i stilistike, gramatike i metrike, leksikografe, komentatore, ali i one koji su se bavili historijom literature i pojedinim specifičnim problemima jezičnog sistema i njegove upotrebe: da je općenito prihvaćen termin koji je predložila Ksenija Maricki Gađanski, zacijelo bi ih bilo bolje nazvati glotolozima.

Obimnost opusa pojedinih autora i raznolikost u navođenju naslova njihovih djela ponovo su nam zadavali mnogobrojne probleme, a posebno je bilo ponekad teško odrediti da li je činjenica što je neko djelo drugdje citirano (najčešće, zapravo, para-

frazirano) dovoljna da se ono smatra fragmentarno očuvanim: ni temeljni priručnici kojima smo se služili nisu nam uvijek na to pitanje pružali siguran odgovor.

Kao i uvijek, upotrijebljene su oznake:

- djelo sačuvano u cjelini,
- ⊙ fragmentarno očuvano djelo,
- izgubljeno djelo.

U izradi leksikona Antički filolozi u podjednakim su omjerima sudjelovali Marina Brčko, Darko Novaković, Damir Salopek, Zlatko Šešelj i Dubravko Škiljan.

A

ADAMANCIJE Martirije (Adamantius Martyrius), 6. st. (?). Rimski gramatičar, sastavio raspravu o slovima *b* i *v*, prikupivši obilan grčki i latinski leksički materijal.

● *O okluzivu b i vokalu v (De b muta et v vocali)*

ADEJ ('Αδαϊός), nepoznato vrijeme. Grčki retor, učitelj Aurelija Fuska, koga Seneka Stariji pohvalno spominje.

○ nepoznato

AFTONIJE, Elije Fest (Aelius Festus Aphthonius), 3. st. Rimski gramatičar, čije je djelo u 4 sveska *O metrima* Marije Viktorin uvrstio u svoju gramatiku.

● *O metrima (De metris)*

AKCIJE, Lucije (Luclius Accius), 170–86. pr.n.e. Rimski pisac tragedija, pisao je i stručna djela: *Anali* (u heksametrima) o rimskim svečanostima, *Didaskalije* (u prozi i stihu, najmanje 9 knjiga) – književno-povijesne bilješke o Homeru i tragičarima, *O radnji* (u trohejima) – o dramskom događanju, *Uzgodne bilješke* – uz Hesiodove *Poslove i dane*, *Praksidika* – o astrologiji.

Pisao je i saturnijske stihove kao natpise za hramove.

● *Anali (Annales)*, *Didaskalije (Didascalica)*, *O radnji (Pragmatica)*, *Uzgodne bilješke (Parerga)*, *Praksidika (Praxidica)*; fragmenti stihova

ALBIN (Albinus), 4. st. Rimski metričar i gramatičar, od koga se sačuvalo samo dva heksametra iz djela o metrici.

● fragment metričkog djela

ALEKSANDAR, sin Numenija ('Αλέξανδρος), 2. st. Grčki učitelj retorike koji je sastavljao sažetke i izvatke iz Tuklididovih i Demostenovih djela, napisao udžbenik retorike i djelo o retoričkim figurama, te u većoj mjeri utjecao na kasnije autore – Herodijana i Apsina. Sačuvani ostaci u citatima.

● *Sažeci ('Υποθέσεις)*, *Retorička vještina (Τέχνη ρητορικῆ)*, *O figurama (Περὶ σχημάτων)*; fragmenti govora

ALEKSANDAR iz Kotijeja ('Αλέξανδρος), 2. st. Grčki gramatičar, učitelj Elija Aristida i cara Marka Aurelija, čija su djela izgubljena. Zna se da je pisao o Homeru.

○ nepoznato

ALEKSANDAR iz Mileta ('Αλέξανδρος), 1. st. pr.n.e. Grčki gramatičar koji je pao u rimsko ropstvo iz kojeg ga je oslobodio Sulla. U brojnim se djelima, prema *Sudi*, bavio povijesnim i geografskim temama (o Libiji, Egiptu, Indiji, Kreti, Hebrejima, Asircima, Kaldejcima itd.). Stefan iz Bizanta preuzeo je mnogo materijala u svoj leksikon. A. je pisao i o Rimu, Delfima i proročistu, te sastavio komentare uz pjesme Korine i Alkmana. Obradio je i pitagorovske simbole i napisao djelo o filozofskim školama, te spis o čudnovatim događajima.

● fragmenti historijsko-geografskih djela

○ *Filozofske škole (Φιλοσοφῶν διαδοχαί)*, filozofska i filološka djela

ALEKSION ('Αλεξίων), 1. st. Grčki gramatičar, bavio se homerskim pitanjima – metrikom, prozodijom i pravopisom: citati sačuvani u Herodijanovim sholijama.

● fragmenti filoloških djela

AMARANT ('Αμραντος), 2. st. Grčki gramatičar iz Aleksandrije, poznat kao jedan od ranih komentatora Teokrita.

● fragmenti komentara uz Teokrita

AMERIJA ('Αμερίας), nepoznato vrijeme. Leksikograf makedonskog porijekla, sastavljač jednog rječnika i farmakološkog leksikona.

● *Narodni izrazi ('Εθνικὰ γλώσσαι)*, *Rječnik sabirača biljaka ('Ριζοτομικόν)*

AMFIKRAT ('Αμφικράτης), 1. st. pr.n.e. Grčki retor iz Atene, čini se da je bio pisac bombastična i neukusna stila.

○ *O znamenitim ljudima (Περὶ ἐνδοξῶν ἀνδρῶν)*

AMONIJE ('Αμμώνιος), nepoznato vrijeme. Priređivač *Leksikona* Herenija Filona; riječ je o rječniku sinonima. Možda se radi o pseudonimu.

● *Leksikon (Λέξεις)*

AMONIJE iz Aleksandrije ('Αμμώνιος), 2. st. pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Aristarha iz Samotrake i njegov nasljednik na čelu aleksandrijske Biblioteke. Sastavljao je komentare uz Homera i Pindara, no najvažnija su mu djela o kritičkom priređivanju Homerovih tekstova, te lista likova kojima se izruguju komediografi. Cijenio ga je Didim iz Aleksandrije.

○ *O priređivanju kritičkih izdanja (Περὶ τῆς ἐπεκδοθελος διορθώσεως)*, *Izrugani u komedijama (Κωμωδοῦμενοι)* filološki komentari

ANAKSIMANDAR iz Mileta ('Αναξίμανδρος), 4. st. pr.n.e. Grčki pisac pitagorovskog pravca, kojeg Ksenofont spominje kao tumača Homerovih eposa. Uz izgubljeno djelo o razjašnjenju pitagorovskih simbola, sastavio je i alegorijsku egzegezu Homera, koju je Apolodor iz Atene uvrstio u svoj komentar.

● *Rasprava o junacima (Ηρωολογία)*

○ filozofsko djelo

ANEC DOTUM PARISINUM. Anonimni latinski fragment iz 1. st. (?) u kojem su protumačeni znakovi što su ih antički komentatori upotrebljavali u priređivanju tekstova.

● *Pariški ulomak (Anecdotum Parisinum)*

ANONYMUS SEGUERIANUS, 5. st. Nepoznati sastavljač Grčkog retoričkog udžbenika, s važnim obavijestima o teoriji retorike i sukobu između anomalista i analogista, koji je 1840. izdao Ségulier.

● *Vještina građanskog govora (Τέχνη τοῦ πολιτικοῦ λόγου)*

ANTIDOR ('Αντιδωρος), 5. st. pr.n.e. (?) Grčki gramatičar iz Kime, sastavljač spisa o Homeru i Hesiodu i studije o homerskim izrazima. Čini se da je prvi upotrijebio naziv *γραμματικός* umjesto dotadašnjeg *κριτικός*.

● *Izrazi (Λέξεις)*

○ *O Homeru i Hesiodu (Περὶ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου)*

ANTIOH iz Aleksandrije ('Αντίοχος), nepoznato vrijeme. Grčki gramatičar koji je sastavio popis svih likova ismijanih u srednjoj komediji.

○ *Izrugani u komedijama (Κωμωδοῦμενοι)*

ANTONIJE Gnifon, Marko (Marcus Antonius Gniphon), 2/1. st. pr.n.e. Rimski učitelj govorništa koji je podučavao u Cezarovoj kući, a kasnije i u vlastitoj školi, gdje ga je slušao i Ciceron.

○ *O latinskom jeziku (De sermone Latino)*; komentar uz Enijeve *Anale*

APION ('Απίων), 1. st. Grčki gramatičar i leksikograf iz Oaze u Egiptu. Učenik Di-

dimov, bio je na čelu aleksandrijske gramatičke škole. Mnogo je putovao po Grčkoj i u Rim. Bio je vođa antisemitske stranke u Aleksandriji, pa je Josip Flavije sastavio spis protiv njega. Napisao je etimološke homerške studije u obliku alfabetski poredanog rječnika i povijest Egipta u pet knjiga.

● *Homerske riječi* ('Ομηρικαὶ γλῶσσαι), *Povijest Egipta* (Ἀιγυπτιακά)
○ *O Apicijevoj raskoši* (Περὶ τῆς Ἀπικίου τραυχῆς), *O magu* (Περὶ μάγου), *O dijalektu Rimljana* (Περὶ Ῥωμαίων διαλέκτου), *O slovima* (Περὶ στοιχείων), *O znanosti o metalima* (De metallica disciplina)

APOLODOR iz Atene ('Απολλῶδωρος), 180–120. pr.n.e. Grčki gramatičar, studirao u Ateni, Aleksandriji (kao najpoznatiji učenik Aristarha iz Samotrake) i Pergamu, a bavio se filološkim, historijskim i teološkim temama. Među filološkim radovima ističu se etimološke studije i, posebno, komentar uz *Katalog brodova* iz *Ilijade*, u 12 svezaka, s mnogobrojnim ekskursima o epskom pjesništvu i jeziku. U 4 knjige *Kronika* u jampskom je trimetru opisao povijest od razorenja Troje (1184. pr.n.e.) do 144. pr.n.e., s dodatkom do 120. pr.n.e.: uz povijesna daje i obavještenja o književnosti i umjetnosti. Najveće mu je djelo bila povijest grčke religije u 24 knjige. Rad *Obilazak Zemlje* zacijselo mu se pogrešno pripisuje, kao i djelo pod nazivom *Apolodorova biblioteka* (v.).

● *Riječi* (Γλῶσσαι), *O katalogu brodova* (Περὶ τοῦ νεῶν καταλόγου), *Kronike* (Χρονικά), *O bogovima* (Περὶ θεῶν), *Obilazak Zemlje* (Γῆς περίοδος) (?)

APOLODOR iz Pergama ('Απολλῶδωρος), 1.st.pr.n.e. Grčki retor, učitelj mladog Oktavijana. Njegovu *Retoričku vještinu* preveo je na latinski Valgije Ruf. U polemici s Teodorom iz Gadare zalagao se za to da je retorika znanost sa čvrsto određenim sistemom pravila.

○ *Retorička vještina* ('Ρητορικὴ τέχνη)

APOLODOROVA BIBLIOTEKA. Mitografski priručnik iz 1. st., sačuvan – pogrešno – pod imenom Apolodora iz Atene. Sadržava veliku genealogiju bogova i heroja, od Geje i Urana do Argonauta (u sačuvanom dijelu), odnosno do Odiseja (u dijelu poznatom iz *Epitoma* Ivana Tzetzea).

● *Apolodorova biblioteka* (Βιβλιοθήκη)

APOLONID Kefej ('Απολλωνίδης), 1. st. Grčki gramatičar iz Nikeje čija su djela u

potpunosti izgubljena. Bavio se komentiranjem tekstova i metodološkim problemima.
○ komentar uz djela Timona iz Filijunta i Demostenove govore; *O izmišljenoj povijesti* (Περὶ κατεψευσμένης ιστορίας), *O poslovicama* (Περὶ παροιμιῶν)

APOLONIJE Diskol ('Απολλώνιος Δύσκολος), 2. st. Grčki gramatičar iz Aleksandrije. Svojim je golemim opusom obuhvatio najveći dio problema kojima su se bavili antički gramatičari (pravopis, izgovor, konjugacija, dijalekti). Od manjih djela sačuvana su rasprave o zamjenicama, priložima i veznicima. Najpoznatije mu je (djelomično očuvano) djelo *O sintaksi*, prvo te vrste u nama poznatoj antičkoj tradiciji: to je rasprava o rasporedu dijelova iskaza i predstavlja kanonski tekst na koji se oslanjala kasnija gramatika od Priscijana do Philippa Melanchthona.

● *O zamjenicama* (Περὶ ἀντωνυμιῶν), *O priložima* (Περὶ ἐπιρρημάτων), *O veznicima* (Περὶ συνδέσμων)

● *O sintaksi* (Περὶ συντάξεως)

○ *O glasu* (Περὶ φωνῆς), *O slovima* (Περὶ στοιχείων), *O slogu* (Περὶ συλλαβῆς), *O iskazu* (Περὶ λέξεως), *O naglašavanju* (Περὶ προσφιδίων), *O figurama* (Περὶ σχημάτων), *O razdobi dijelova govora* (Περὶ μερισμοῦ τῶν τοῦ λόγου μερῶν), *O imenicima* (Περὶ ὀνομάτων ἢ τὸ ὀνοματικῶν), *O glagolima* (Περὶ ῥημάτων ἢ τὸ ῥηματικῶν), *O participima* (Περὶ μετοχῶν), *O članovima* (Περὶ ἄρθρων), *O prijedlozima* (Περὶ προθέσεως), *O pravopisu* (Περὶ ὀρθογραφίας), *O riječima iz dijalekata* (Περὶ ὀνομάτων κατὰ διάλεκτον), *O dijalektima Dorana, Jonjana, Eoljana i Atičana* (Περὶ διαλέκτων Δωριδος, Ἰδῶς, Αἰολῶδος, Ἀτθῶδος), *O homerskim figurama* (Περὶ σχημάτων Ὀμηρικῶν), *O Didimovoj vjerodostojnosti* (Περὶ τῶν Διδύμου πιθανῶν), *O razlikama* (Περὶ διαφορομένων), *O izmišljenoj povijesti* (Περὶ κατεψευσμένης ιστορίας)

APOLONIJE Sofist ('Απολλώνιος), 1. st. Grčki leksikograf koji je sastavio jedan homerski rječnik s alfabetskim poretkom. Djelo se, premda poznato u epitomama, uz pomoć kasnijih citata (posebno kod Hesihija) može u velikoj mjeri rekonstruirati.

● *Homerske riječi* ('Ομηρικαὶ γλῶσσαι)

APSIN ('Αψίνης), 3. st. Grčki retor iz Gadare koji je podučavao govorništvo u Ateni.

● *Retorička vještina* (Τέχνη ῥητορικὴ)

● *O figurama* (Περὶ σχημάτων)

○ *Vježbe* (Μελέται), *Zadaci* (Ζητήματα)

AQUILA ROMANUS, 3. st. Nadimak rimskog gramatičara i retora, sastavljača traktata o figurama.

● *O figurama mišljenja i govora* (De figuris sententiarum et elocutionis)

ARRHIBIJE ('Αρχίβιος), 2. st. Grčki gramatičar, sastavio komentar uz Kalimahove epigrame.

○ komentar uz Kalimahove epigrame

ARISTARH iz Samotrake ('Αριστάρχος), 217–144. pr.n.e. Najznačajniji aleksandrijski gramatičar, učenik Aristofana iz Bizanta, upravitelj Biblioteke, učitelj četrdesetak poznatih gramatičara (npr. Apolodora iz Atene, Dionizija Tračanina itd.). U oko 800 spisa komentirao je Homera, Arhiloha, Alkeja, Anakreonta, Pindara, Eshila, Sofokla, Euripida, Ijona, Aristofana, Herodota. Izdajući starije tekstove usavršio je sistem kritičkih oznaka na marginama, a u interpretaciji A. priznaje princip interpretiranja iz samog djela. U komentarima su sadržani i temeljni gramatički i učenja o jezičnom sistemu kakvo će kasnije razviti npr. Dionizije Tračanin. Tekstovi koje je priredio predstavljaju kanonske oblike (Homerovi epovi itd.), pa je njegov utjecaj na tekstualnu kritiku i tradiciju golem.

● komentari uz djela najznačajnijih grčkih autora

○ filološki komentari i monografije

ARISTIDOVA RETORIKA. Grčka retorika iz nepoznata vremena koja je fragmentarno sačuvana pod imenom Aristida Elija, ali mu ne pripada.

● *Aristidova retorika* (Τέχνη ῥητορικὴ)

ARISTIJE Fusk, Marko (Marcus Aristius Fuscus), 1.st.pr.n.e./1.st. Rimski gramatičar kojega spominje Horacije, a Porfirije ga smatra i komediografom.

○ nepoznato

ARISTODEM iz Aleksandrije ('Αριστόδημος) 1.st.pr.n.e. Gramatičar i povjesničar, komentator Pindara.

● *Tebanska povijest* (Θηβαϊκά)

○ *Smiješne uspomene* (Γελοία ἀπομνημονεύματα); komentar uz Pindarove pjesme

ARISTOFAN iz Bizanta ('Αριστοφάνης), oko 257–180.pr.n.e. Grčki gramatičar i upravitelj aleksandrijske Biblioteke, kao nasljednik Eratostena iz Kirene. Bavio se kritičkim izdavanjem tekstova, njihovim komentiranjem i poviješću književnosti. Izdao

je djela Homera, liričara, Pindara, starijih i mlađih komediografa (Aristofana i Menandra), tragičara, a Platonova je dijaloge dijelio u trilogije. Uveo je kritičke znakove, a lirske je dijelove metrički analizirao na kolone i strofe. Prvi je posebnu pažnju obratio na akcente i interpunkciju. Za izdanja tragedija i komedija sastavio je sažetke (služeći se i Aristotelovim *Didaskalijama*). Bavio se i leksikografskim radom, a u djelu *O analogiji* zacrtao je temelje opisa grčke deklinacije. Pisao je i studije o komičkom pjesništvu, jednu aristotelovski intoniranu raspravu o životinjama, te je nadopunio i proširio *Slike*, katalog Biblioteke koji je započeo još Kalimah. Uvelike je utjecao na kasniju filološku tradiciju, a posebno na svojeg učenika Aristarha iz Samotrake.

● komentari uz djela najznačajnijih grčkih autora; *Sazeci* ('Ἰσοθέσεις), *Izrazi* (Λέξεις)
○ *Poslovice* (Παροιμιαί) *O likovima* (Περὶ προσώπων), *O prijateljstvima* (Περὶ ἐταυρίων), *O analogiji* (Περὶ ἀναλογίας), *O životinjama* (Περὶ ζώων), *Slike* (Πίνακες)

ARISTOKLO iz Pergama ('Αριστοκλήης), 2.st. Grčki retor i sofist, učenik Heroda Atičkog; bio je konzul i senator. Filološka su mu djela izgubljena.

○ *Retorička vještina* (Τέχνη ῥητορικὴ), *Vježbe* (Μελέται)

ARISTOKLO s Roda ('Αριστοκλήης), 2. ili 1.st.pr.n.e. Grčki gramatičar koji je pisao o pjesničkoj vještini i muzici.

● *Poetika* (Περὶ ποιητικῆς), *O korovima* (Περὶ χορῶν), *O pjesnicima* (Περὶ ποιητῶν)

ARISTONIK ('Αριστόνικος), 1.st. Grčki gramatičar iz Aleksandrije koji je sastavio spis o znakovima što ih je Aristarh iz Samotrake upotrebljavao u kritičkim izdanjima, te komentirao veći broj autora.

● *O znakovima* (Περὶ σημείων)

○ komentari uz Homera, Hesioda i Pindara

ARKADIJE ('Αρκάδιος), nepoznato vrijeme. Kasniji grčki gramatičar, pod čijim je imenom sačuvano djelo Herodijana iz Aleksandrije *O cjelokupnoj prozodiji*. Vlastiti radovi izgubljeni.

○ *Imenik* ('Ονομαστικῶν)

ARTEMIDOR iz Tarsa ('Αρτεμίδωρος), 1.st.pr.n.e. Rimski gramatičar, autor izgubljene leksikografske studije o komediji i izdavač zbirke bukoljskih pjesama.

○ nepoznato

ARTEMON iz Kasandrije ('Αρτέμων), 2. ili 1.st.pr.n.e. Grčki gramatičar koji je u Pergama

mu pisao bibliografske studije i, vjerojatno, komentirao Pindarove pjesme.

● *O sakupljanju knjiga* (Περὶ βιβλίων συναγωγῆς), *O upotrebi knjiga* (Περὶ βιβλίων χρήσεως); komentari uz Pindara (?)

ARUNCIJE Celz (Arruntius Celsus), 2.st.(?). Rimski gramatičar, autor izgubljene gramatike i komentara uz Terencija i Vergilija.
○ *Gramatika* (*Ars grammatica*); komentari uz Terencija i Vergilija

ARUZIJAN Mesije (Arusianus Messius), 4.st. Rimski gramatičar, sastavljač zbirke primjera gramatičkih konstrukcija s imenicama, pridjevima, glagolima i prijedlozima.
● *Primjeri* (*Exempla*)

ASKLEPIJAD iz Mirlije (Ἀσκληπιάδης), 1.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Dionizija Tračanina, živio u Rimu u Hispaniji. Komentator Homera, Pindara, Teokrita i Arata, sastavio je, u 11 knjiga, sistematski pregled povijesti filologije i ličnosti gramatičara. Pisao je i o Bitiniji i Turdetaniji (u Hispaniji), te djelo o prikazima neba kod negričkih naroda.

● *O gramatičarima* (Περὶ γραμματικῶν), *Bitinijska povijest* (Βιθυνοιακά), *Opis Turdetanije* (Περὶ τῆς Τουρδετανίας); komentari uz Homera, Pindara, Teokrita, Arata
○ *O Nestorovu vrču* (Περὶ Νέστορος κρατήρος), *O nebeskom svodu kod barbara* (Περὶ τῆς βαρβαρικῆς σφαίρας); komentari uz Apolonija Rođanina i Kratina

ASKLEPIJAD iz Nikeje (Ἀσκληπιάδης), 3.st.pr.n.e. Grčki gramatičar čije je djelo o povijesti filozofije izgubljeno.
○ *Ipravci filozofskih djela* (Φιλοσόφων βιβλίων διορθοτικά)

ASKLEPIJAD iz Tragila (Ἀσκληπιάδης), 4.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Isokratov, koji je u svom radu o mitovima u tragedijama usporedio ih s verzijama u epici i lirici, pa predstavlja važan izvor za kasnije mitografe.

● *Radnje u tragedijama* (Τραγωδοίμενα)

ASKONIJE Pedijan, Kvint (Quintus Asconius Pedianus), 1.st. Rimski gramatičar iz Padove, osobito značajan kao komentator Ciceronovih govora. U pet sačuvanih komentara (2 uz izgubljene govore) A. daje dobru sliku konteksta, povijesnog i političkog, jer je imao uvid u državni arhiv i cjelokupan Ciceronov opus. Filološki radovi su izgubljeni.

● komentari uz Ciceronove govore: *Protiv Pizona*, *Za Skaura*, *Za Milona*, *Za Korneliju* i *Oratio in toga candida*

○ komentari uz ostale govore; *Knjiga protiv Vergilijevih kritičara* (*Liber contra obtractatores Vergilii*), *Život Salustijev* (*Vita Salustii*), *Gozba* (*Symposion*)

ASMONIJE (Asmonius), 4.st. Rimski gramatičar koji je svoju gramatiku posvetio caru Konstantinu.

○ *Gramatika* (*Ars grammatica*), *Metrika* (*Ars metrica*)

ATEJ Pretekstat, Lucije (Lucius Ateius Praetextatus), 1.st.pr.n.e. Rimski gramatičar i retor, rodod iz Atene. Sastavio je za Salustija nacrt rimske povijesti, za Azinija Poliona jednu stilistiku, a uz pisma najznačajnije mu je djelo *Razni spisi* u 800 knjiga.

● *Razni spisi* (*Miscellanea*); pisma
○ *Pregled rimske povijesti* (*Breviarium rerum Romanarum*), *Knjiga izraza* (*Liber glossematorum*), *Da li je Eneja ljubio Didonu?* (*An amaverit Didon Aeneas?*)

ATENEJ (Ἀθηναῖος), 2.st.pr.n.e. Grčki retor čije je djelo o pjesničkim figurama utjecalo na Apolodora iz Pergama i Cicerona.

● fragmenti filološkog djela

ATILIJE Fortunacijan (Atilius Fortunatianus), 4.st. Rimski gramatičar, autor metričkog priručnika, pod jakim utjecajem Cezija Basa.

● *Metrika* (*Ars metrica*)

AUDAK (Audax), 6.st. Rimski pisac gramatike sastavljene u obliku pitanja i odgovora.
● *Gramatika* (*Ars grammatica*)

AURELIJE Opilije (ili Opil) (Aurelius Opilius ili Opillus), 1.st.pr.n.e. Rimski gramatičar i retor, oslobođenik. Bavio se tumačenjem riječi (*Muze*) i komentiranjem Plauta (*Slika*).

● *Muze* (*Musae*), *Slika* (*Pinax*)

B

BASILIK (Βασιλικός), 2.st. Grčki retor u Nikomediji, pisac većeg broja djela o teoriji retorike.

● *O idejama* (Περὶ ἰδεῶν)

○ *O figurama govora* (Περὶ τῶν διὰ τῶν λέξεων σχημάτων), *O retoričkoj pripravi* (Περὶ ρητορικῆς παρασκευῆς ἤτοι περὶ ἀσκησεως), *O promjeni* (Περὶ μεταποιήσεως), *Topika* (Περὶ τόπων)

C

CARMEN DE FIGURIS. Anonimna latinska pjesma u 208 heksametara o pjesničkim

figurama, iz 4.st. Možda djelo Aruzijana Mesija.

● *Pjesma o figurama* (*Carmen de figuris*)

CECILIJE Epiroćanin, Kvint (Quintus Caecilius Epirota), 1.st.pr.n.e./1.st. Rimski gramatičar, oslobođenik Tita Pomponija Atika. Prvi Vergilijev učitelj.
○ nepoznato

CECILIJE iz Kalakte (Caecilius), 1.st. Grčki retor, možda učenik Apolodora iz Pergama, prijatelj Dionizija iz Halikarnasa, kao oslobođenik vjerojatno učitelj u Rimu. Jedan od glavnih zastupnika aticizma u književnosti, vodio je polemike s azijanistima. Sastavio je gramatiku, a rad *O figurama* važan je izvor kasnijim teoretičarima. Bavio se stilskim analizama, a možda je – kako kaže Suda – sastavio i prvi kanon deset govornika. Filozofska i povijesna djela sasvim su izgubljena.

● *Retorička vještina* (Τέχνη ρητορικῆ), *O figurama* (Περὶ σχημάτων), *Protiv Frižana* (Κατὰ Φρυγῶν), *U čemu se atički stil razlikuje od azijskog* (Τίτι διαφέρει δ' Ἀττικὸς ἡ Ἰλιος τοῦ Ἀσιανοῦ), *Spisi* (Συγγράμματα), *O povijesti* (Περὶ ἱστορίας), *Sastav o Antifontu* (Σύσταγμα περὶ Ἀντιφώντος), *O Demostenu, koji su mu govori izvorni a koji krivo pripisani* (Περὶ Δημοσθένους ποιοῦ αὐτοῦ γνήσιοι λόγοι καὶ ποιοῦ νόθοι), *Spis za Lisiju* (Σύγραμμα ὑπὲρ Λυσίου), *O uzvišenom* (Περὶ ὑψοῦς), *O značaju desetorice govornika* (Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν δέκα ρητόρων), *Usporedba Demostena i Cicerona* (Σύγκρισις Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος), *Usporedba Demostena i Eshina* (Σύγκρισις Δημοσθένους καὶ Αἰσχίνου), *Uljepšavanje govora* (Καλλωρημοσύνη), *O onome što su retori rekli u skladu s poniješću a što mimo nje* (Περὶ τῶν καθ' ἱστορίαν ἢ καθ' ἱστορίαν εἰρημένων τοῖς ῥητορσι), *O ratu robova* (Σύγραμμα περὶ τῶν δουλικῶν πολέμων)

CENZORIN (Censorinus), 3.st. Rimski gramatičar, posvetio je Kvintu Cereliju za rođendan spis u kojem se učeno obrađuje sva tematika vezana uz rođendane. Često citira Varona i Svetonija. Sam kraj ovog rada je izgubljen.

● *O rođendanu* (*De die natali*)

○ *O naglascima* (*De accentibus*)

CEZAR, Gaj Julije (Gaius Iulius Caesar), 100–44.pr.n.e. Znameniti rimski političar i vojskovođa bavio se i filološkim radom: sastavio je raspravu o analogiji i anomaliji i obrađivao pitanja fleksije, pravopisa i leksika.

● *O analogiji* (*De analogia*); fragmenti filoloških djela

CEZELIJE Vindik, Lucije (Lucius Caesellius Vindex), 2.st. Rimski gramatičar i metričar sastavio je i u izvacima očuvano leksikografsko djelo.

● *Prostirač ili drevni izrazi* (*Stromateus sive lectiones antiquae*)

CEZIJE Bas (Caesius Bassus), 1.st. Rimski pjesnik, zacijelo je bio identičan s autorom djela o metrici u kojem se svi raznoliki metri svode na osnovne „praforme“ daktilskog heksametra i jampskog trimetra. Sastavio je i studiju o Horacijevoj metrici.

● *Knjiga o metrici* (*Liber de metris*), *O Horacijevim metrici* (*De metris Horatii*)

CICERON, Marko Tulije (Marcus Tullius Cicero), 106–43.pr.n.e. Glasoviti se rimski političar, osim govorničkom praksom bavio i teorijom govorničtva, ponekad u uskoj vezi i sa svojim filozofskim istraživanjima. U teorijskim djelima bavi se prvenstveno analizom govorničke vještine: *O pronalaženju teme*, 2 knjige; *O govorniku* – dijalog u 3 knjige koji prikazuje idealnog govornika; *Brut ili o slavim govornicima* – o povijesti govorničtva; *Govornik* – o tehnici govora. U svim ovim spisima, koji predstavljaju vrhunac starije latinske retorike, C. s lakoćom spaja od Grka naslijeđenu i latinskom kontekstu prilagođenu teoriju s vlastitom praksom.

● *O pronalaženju teme* (*De inventione*), *O govorniku* (*De oratore*), *Govorničke podjele* (*Partitiones oratoriae*), *Brut ili o slavim govornicima* (*Brutus sive de claris oratoribus*), *Govornik* (*Orator ad M. Brutum*), *Topika* (*Topica*)

● *O najboljoj vrsti govornika* (*De optimo genere oratorum*)

D

DAFITA (ili Dafida) (Δαφίτας ili Δαφίδας), 3.st.pr.n.e. Grčki sofist i gramatičar, spominje se kao kritičar Homera.

○ *O Homeru* (Περὶ Ὁμήρου)

DEMETRIJE Iksion (Δημήτριος), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar iz Adramitija, učenik Aristarha iz Samotrake, a kasnije njegov protivnik i pristalica Krateta iz Mala. Pisao je polemičke spise, tumačio Homera i Hesioda, bavio se idiomom grada Aleksandrije, etimologijom i gramatikom.

● *Protiv Aristarhovih objašnjenja* (Πρὸς τὰς ἐξηγήσεις), *Protiv dokidanja* (Πρὸς

τοὺς ἀθετημένους), *Etimološke studije* (Ἐτυμολογούμενα), *O zamjenicama* (Περὶ ἀντωνυμιῶν)

○ *O dijalektu u Aleksandriji* (Περὶ τῆς Ἀλεξανδρέων διαλέκτου), *Atički rječnik* (Ἀττικαὶ λέξεις), *O glagolima na - mi* (Περὶ τῶν εἰς μι ληγόντων ῥημάτων)

DEMETRIJE iz Faleronta (Δημήτριος), oko 350—oko 280.pr.n.e. Grčki političar i filozof. Upravljao je Atenom od 317. do 307. pr.n.e. i istakao se kao zakonodavac. Osim filozofskih spisa, napisao je studiju o Homeru, sakupio zbirku Ezopovih basana i izreka sedam mudraca, sastavio listu atenskih arhonata, spise o zakonima, o svojem desetogodišnjem vladanju, te raspravu o retorici.

● *Izreke* (Χρῆται), *O tumačenju* (Περὶ ἔρμηνείας)

● *Popis arhonata* (Ἀρχάτων ἀναγραφή), *O zakonodavstvu u Ateni* (Περὶ τῆς Ἀθηναίου νομοθεσίας), *O atenskim ustavima* (Περὶ τῶν Ἀθηναίου πολιτειῶν), *Pravednost* (Δίκαια), *Zakoni* (Νόμοι), *O razdoblju od deset godina* (Περὶ δεκαετίας), *O retorici* (Περὶ ῥητορικῆς), *O Demostenovu iskazu* (Περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως), *O Iljadi* (Περὶ Ἰλιάδος), *O Odiseji* (Περὶ Ὀδυσσεΐας); fragmenti govora, pjesama, pisama

○ *Spis o Homeru* (Ὁμηρικὸς), *Zbirka Ezopovih basana* (Λόγων Ἀισοπέων συναγωγῆ), *O Antifanu* (Περὶ Ἀντιφάνους)

DEMETRIJE iz Magnezije (Δημήτριος), 1.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, prijatelj Tita Pomponija Atika, sastavljao je leksikografske popise homonima među imenima ljudi i gradova; sasvim fragmentarno očuvano.

● *O gradovima jednakih imena* (Περὶ ὁμωνύμων πόλεων), *O pjesnicima i piscima jednakih imena* (Περὶ ὁμωνύμων ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων),

○ *O slozi* (Περὶ ὁμοιοτάτων)

DEMO (Δημῶ), 5.st. Učena sastavljačica alegorijskih komentara uz *Iljadu* i *Odiseju*, oslanja se na Krateta iz Mala.

● komentari uz Homerove epove

DIDIM, **Klaudije** (Κλαύδιος Δίδυμος), 1.st. pr.n.e. Grčki gramatičar i leksikograf, živio u Rimu. Između ostalog, napisao je djelo u kojem uspoređuje latinski s grčkim jezikom.

● *O analogiji kod Rimljana* (Περὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίους ἀναλογίας)

○ *Iznadak Herakleionova rječnika* (Ἐπιτομὴ τῶν Ἡρακλέωνος), *O analožnim greškama kod Tukidida* (Περὶ τῶν ἡμαρτημένων παρὰ τὴν ἀναλογίαν Θουκυδίδου)

DIDIM iz Aleksandrije (Δίδυμος), 1.st.pr.n.e. Grčki filolog golemo opusa — prema svjedočanstvima iz antike napisao je 3500—4000 knjiga, pa je imao nadimke Βυβλωλάδας „Onaj koji je zaboravio (vlastite) knjige” i Χαλκέντερος — otprilike: „S mjedom stražnjicom”. Pisao je komentare uz Homera, Hesioda, Bakhilida, Pindara, pisce tragedija i komedija, Tukidida, atičke govornike (1904. pronađen je papirus s dijelom komentara uz Demostena, a ostali su sačuvani fragmentarno kod kasnijih sholijasta). Leksikografski se radovi bave specijaliziranim rječnicima pojedinih literarnih vrsta ili manje poznatim i nejasnim riječima. Sastavljao je i parcijalne preglede povijesti književnosti, monografije o pojedinim djelima i autorima, zbirke poslovice i mitoloških priča, traktate iz stilistike i spise o starijim gramatičarima, npr. o Aristarhu iz Samotrake. Premda je od njegovog originalnog opusa malo ostalo sačuvano, utjecaj na kasnije gramatičare, komentatore, sholijaste i leksikografe bio je golem, te su nerijetko njegove formulacije preuzimane stoljećima gotovo bez izmjena. D. djelo svojim opsegom i širinom interesa, ali ne i dubinom analize, predstavlja vrhunac aleksandrijske filologije.

● *O Aristarhovim ispravcima* (Περὶ τῆς Ἀρισταρχείου διορθώσεως), *Rječnik komedije* (Λέξεις κωμικῆ), *Rječnik tragedije* (Λέξεις τραγικῆ), *Dvojbene riječi* (Ἀπορρομένη λέξις), *Riječi-obrati* (Τροπικὴ λέξις), *Uništene riječi* (Διεφθορία λέξις), *O odstupanju* (Περὶ παθῶν), *Strana povijest* (Ξένη ἱστορία), *O poslovicama* (Περὶ παροιμιῶν), *O lirskim pjesnicima* (Περὶ λυρικῶν ποιητῶν), *Gozbeni razgovori* (Συμποσιακά); komentari uz najvažnije grčke autore

○ *O Solonovim zakonima, spis protiv Asklepijada* (Περὶ τῶν ἀξίων τῶν Σόλωνος ἀντιγραφῆ πρὸς Ἀσκληπιάδην), *O Ciceronovoj Državi* (Περὶ τῆς Κικέρωνος πολιτείας), *Hipokratov rječnik* (Λέξεις Ἱπποκράτους), (?)

DIOGEN iz Seleukije (Διογένης), 2.st.pr.n.e. Grčki filozof, stoik, učenik Hrisipon, učitelj Panetijev, čija je djelo *O govoru* utjecalo na oblikovanje stoičke teorije jezika i gramatike.

● *O govoru* (Περὶ φωνῆς), *O principu duše* (Περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ)

○ *Dijalektika* (Διαλεκτικὴ τέχνη), *O Ateni* (Περὶ τῆς Ἀθηνᾶς), *O proročkoj vještini* (Περὶ μαντικῆς), *O plamenitosti* (Περὶ εὐγενείας)

DIOGENIJAN iz Herakleje (Διογενιανός), 2.st. Grčki leksikograf koji je na osnovi Pamfilova rječnika sastavio, alfabetskim redom, rječnik grčkog jezika kojim se služio

u Hesihije. Leksikon koji spominje *Suda* možda je identičan s ovim rječnikom, namijenjenim, zbog manjeg opsega, siromašnim studentima. Sastavio je i zbirku epigrama čiji se ostaci nalaze u *Palatinskoj antologiji*.

● *Zbirka epigrama* (Ἀνθολογίον ἐπιγραμμαμάτων)

○ *Priručnik za siromašne* (Περίεργονήτης), *Cjelokupni rječnik* (Λέξεις παντοῦ ἀπὸ τῆς), *O rijekama, jezerima, izvorima, brdima i vrhuncima* (Περὶ ποταμῶν, λυμῶν, κρημῶν, ὄρων, ἀκρωρειῶν), *O rijekama, spis složen po slovima* (Περὶ ποταμῶν κατὰ στοιχείου ἐπιτομον ἀναγραφῆ), *Popis i opis gradova na cijelom svijetu* (Συναγωγὴ καὶ πῦακα τῶν ἐν πάσῃ τῇ γῆ πόλεων)

DIOGENIJAN (ili **Diogen**) iz **Kizika** (Διογενιανός ili Διογένης), 4. ili 5.st. Grčki gramatičar, prema *Sudi* autor većeg broja filoloških radova i jednog opisa Kizika.

○ *Narod Kizika* (Πατριὰ Κυζίκου); filološki radovi

DIOMED (Diomedes), 4.st. Rimski gramatičar, autor jedne kompilacijske gramatike.

● *Gramatika* (Ars grammatica)

DIONISODOR iz Trezene (Διονυσόδωρος), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Aristarha iz Samotrake, bavio se izučavanjem tragedija, dijelovima govora, te izdavanjem tekstova.

○ *O dijelovima govora* (Περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν), *O rijekama* (Περὶ ποταμῶν), *O greškama kod tragičara* (Περὶ τῶν παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἡμαρτημένων)

DIONIZIJE, Elije (Ἄλιος Διονύσιος), 2.st. Grčki leksikograf iz Halikarnasa, koji je — kao i njegov suvremenik Pausanija — izdao rječnik atičkih riječi, kasnije (kod Eustacija i Fotija) mnogo korišten.

● *Atički rječnik* (Ἀττικὰ ὀνόματα)

DIONIZIJE iz Faselide (Διονύσιος), 2.st. pr.n.e. Grčki filolog, autor djela o pjesnicima koje citira Didim.

○ *O pjesnicima* (Περὶ ποιητῶν)

DIONIZIJE iz Halikarnasa (Διονύσιος), 1.st. pr.n.e. Grčki retor i povjesničar, od 30. do 8.pr.n.e. boravio u Rimu. Osim mnogog historijskog djela napisao je brojne retoričke i filološke radove: najpoznatiji je spis o rečeničnoj kompoziciji, važan kao svjedočanstvo o teoriji umjetničke proze i zbog mnogobrojnih uvrštenih primjera. Sličnog je karaktera i spis *O oponašanju*. Uz rad o starim govornicima, u kojem osobito visoko vrednuje Demostena, sastavljao je i posebne stu-

dije o pojedinim piscima. Knjiga *O figurama* je izgubljena, a *Retorička vještina* zacijelo mu je pogrešno pripisana. U antici je D. uživao velik ugled kao izrazit protivnik azijskog stila i pobornik povratka klasicizmu, a dugo je vremena bio najviši autoritet u pitanjima grčkog proznog stila, pa je uvelike utjecao na sve kasnije teoretičare.

● *O slaganju riječi* (Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων); tri pisma; *Retorička vještina* (Τέχνη ῥητορικῆ) (?)

● *O oponašanju* (Περὶ μιμήσεως), *O drevnim govornicima* (Περὶ τῶν ἀρχαίων ῥητόρων), *O Demostenovu izrazu* (Περὶ τῆς Δημοσθένους λέξεως), *O Tukididovu značaju* (Περὶ τοῦ Θουκυδίδου χαρακτήρος), *O Dinarhu* (Περὶ Δεινάρχου), *O figurama* (Περὶ σχημάτων)

DIONIZIJE iz Mileta (Διονύσιος), 1/2.st. Grčki retor, vrlo hvaljen kao vrstan govornik i teoretičar.

○ nepoznato

DIONIZIJE iz Sidona (Διονύσιος), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Aristarha iz Samotrake, bavio se komentiranjem Homera i Pindara; zastupnik analoškog učenja, razlikovao je — prema Varonu — 47 vrsta deklinacije.

○ komentari uz Homera i Pindara

DIONIZIJE Tračanin (Διονύσιος Θράξ), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Aristarhova, djelovao u Aleksandriji. Osim komentara uz Homera sastavio je najstariju sačuvanu gramatiku u kojoj se sistematizirao dotadašnja saznanja i pretočio ih u praktični školski priručnik koji obuhvaća učenje o akcentu, interpunkciji, glasovima i slogovima, te o dijelovima govora i vrstama riječi, deklinaciji i konjugaciji, ali ne i sintaksi i stilistici. D. gramatika je bila školski udžbenik golemo utjecaja sve do 18. stoljeća. Krajem antike prevedena je na armenski i prerađena za sirijski, a bila je i uzorom mnogim kasnijim grčkim i latinskim gramatikama.

● *Gramatika* (Τέχνη γραμματικῆ)

● komentari uz Homera

DIOSKURID iz Tarsa (Διοσκουρίδης), 2.st. pr.n.e. Grčki gramatičar koji se bavio tumačenjem Homerovih djela.

● *O životnim uvjetima kod Homera* (Περὶ τοῦ τῶν ἠρώων καθ' Ὁμηρον βίου), *O životu Homerovih junaka* (Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρω νόμων)

DONACIJAN (Donatianus), 5.st.(?). Rimski gramatičar od čije se gramatike sačuvao jedan odlomak.

● *Donacijanov fragment (Fragmentum Donatiani)*

DONAT, Elije (Aelius Donatus), 4.st. Rimski gramatičar, učitelj Hijeronimov. Znamenit je kao sastavljač dviju gramatika, od kojih je manja, početnička, sastavljena u obliku pitanja i odgovora o 8 vrsta riječi, a u većoj se obrađuju svi dijelovi jezičnog sistema, od temeljnih elemenata do stilske upotrebe. Sastavio je i poseban komentar uz Terencija i, djelomično izgubljen, uz Vergilija. D. gramatike, mnogo puta komentirane i prerađivane, bile su tokom cijelog srednjeg vijeka temeljni latinski udžbenici i veoma cijenjene.

● *Mala gramatika (Ars minor), Velika gramatika (Ars maior)*; komentar uz Terencija
● komentar uz Vergilija

DONAT, Tiberije Klaudije (Tiberius Claudius Donatus), oko 400. Rimski gramatičar, sastavio je za studij svog sina komentar uz Vergilija koji prvenstveno teži za estetskom interpretacijom pjesnikova djela.

● *Interpretacije Vergilija (Interpretationes Vergilianae)*

94 **DOROTEJ** iz Askala (Δωρόθεος), 1.st. Grčki gramatičar, sastavljač leksikona u 108 knjiga, podijeljenog u mnogo specijalističkih rječnika (homerski, komički itd.).
○ *Zbirka izraza (Λέξεων συναγωγή)*

DOSITEJ Magister (Dositheus Magister), 4.st. Rimski gramatičar grčkog porijekla, sastavio je dvojezičnu latinsko-grčku gramatiku (s grčkim doslovnim prijevodom između redaka) kao udžbenik za Grke koji žele naučiti latinski. Gramatici su pridodane i vježbe za prevodenje, poznate pod imenom *Pseudo-Dositheana Hermeneumata*.
● *Gramatika (Ars grammatica)*

DRAKONT (Δράκων), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar iz Stratonikeje, djelovao u Aleksandriji. Nijedno od njegovih djela nije sačuvano, a metrika kojih mu se pripisuje falsifikat je iz 16. st.

● *O zamjenicama (Περὶ ἀντωνυμιῶν)*
● *Pravopis (Ὁρθογραφία), O riječima s konjugacijom (Περὶ τῶν κατὰ συζυγίαν ὀνομάτων), O satirskim igrama (Περὶ σατύρων), O Pindarovim pjesmama (Περὶ τῶν Πινδαρώων μελῶν), O Sappinof metrici (Περὶ τῶν Σαπφούς μέτρων), O Alkejevim pjesmama (Περὶ τῶν Ἀλκαίου μελῶν), O metričkim (Περὶ μέτρων) (?)*

E

EMILIJE Asper (Aemilius Asper), 2. st. Rimski gramatičar, pisao je komentare uz Terencija, Salustija i Vergilija, ali se oni nisu sačuvali. U njima se prvenstveno bavio gramatičkim pitanjima.

○ komentar uz Terencija, komentar uz Salustija; *Gramatički problemi kod Vergilija (Quaestiones Vergilianae grammaticae)*

EMPORIJE (Emporius), 5. st. Rimski retor, vjerojatno grčkog porijekla. Sačuvana su četiri spisa koji su zacijelo dijelovi jednog većeg retoričkog djela.

● *O karakteriziranju (De ethopoeia), Zajednička mjesta (Loci communes), Građa za pohvalne govore (Materia demonstrativa), Građa za političke govore (Materia deliberativa)*

ENIJE (Mlađi) (Ennius), nepoznato vrijeme. Rimski gramatičar kojeg spominje Svetonije. Zaključujući prema naslovima izgubljenih djela, vjerojatnije je da se radi o pjesniku Eniju za kojega se pouzdano zna da se bavio ortografskim i metričkim pitanjima.

○ *O slovima i slogovima (De litteris syllabisque), O metru (De metris), O augurskoj vještini (De augurandi disciplina)*

EPAFRODIT iz Heroneje (Ἐπαφρόδιτος), 1.st. Grčki gramatičar. Došavši u Aleksandriju kao rob i učenik gramatičara Arhije postao je privatni učitelj kod prefekta Egipta Metija Modesta koji ga je oslobodio. U Rimu je postao čuven kao učitelj i osobito poznat po svojoj bogatoj biblioteci. Od njegovih komentara uz pojedine grčke autore sačuvani su oskudni fragmenti.

● *Komentari iz Homera (Ἐπισημῆματα Ὁμηρικὰ), Komentar uz Hesiodov „Štit“ (Ἐπισημῆματα „Ἀσπίδος“ Ἡσίοδου), Komentar uz Kalimahove „Uzroke“ (Ἐπισημῆματα Καλλίμαχου „Αἰτίων“), Rječnik (Λέξεις), O slovima (Περὶ στοιχείων)*

EPIFANIJE iz Petre (Ἐπιφάνιος), 4. st. Grčki sofist, učitelj u Ateni. Od njegovih se spisa nije gotovo ništa sačuvalo.

● *O uzimanju i neuzimanju udjela u interpersonalijama (Περὶ κοινωσίας καὶ διαφορᾶς τῶν σπείσεων)*

○ *Osnovne vježbe (Προγυμνάσματα), Vježbanje u govoru (Μελέται), Spisi koji se tiču službe demarha (Δήμαρχοι /-κολοί /), Spisi koji se tiču službe polemarcha (Πολεμαρχικός), Gizdavi govori (Λόγοι ἐπιδικτικοί), Sastavljena razmatranja (Σύμμικτα θεωρήματα)*

ERATOSTEN iz Kirene (Ἐρατοσθένης), oko 275—oko 195.pr.n.e. Grčki gramatičar, bibliotekar i svestrani učenjak iz helenističkog razdoblja. Studirao je u Ateni, a oko 246.pr.n.e. pozvan je od kralja Ptolemeja III Euergeta za predstojnika knjižnice u Aleksandriji. E. je bio jedan od posljednjih univerzalnih znanstvenika antičkog svijeta. Prvi je sebe nazvao filologom u današnjem smislu te riječi. Napustivši alegorijska tumačenja, prilazio je kritici teksta s literarnog, leksičkog i kronološkog stanovišta. Od najpoznatijeg djela s tog područja *O staroj komediji* (u 12 knjiga) sačuvani su fragmenti u sholijama uz Aristofana. Povijesnog su karaktera bili *Godišnjaci* u kojima su kronološki redom po olimpijadama opisani važniji književni i politički događaji. Svojim djelima *Geografija* i *O mjerenju zemlje* E. je začetnik znanstvene geografije. Opisima zemalja bila je pridodana karta tada poznatog svijeta. Približno je odredio opseg Zemljine kugle i nagib ekliptike prema ekvatoru. Na području matematike pronašao je postupak određivanja primbrojeva u prirodnom nizu. Pisao je i pjesme, a spominju se i neka njegova djela filozofskog karaktera.

● *Platonski spis (Πλατωνικός), O sredinama (Περὶ μεσοτήτων), Opis zvijezda (Καταστέρωμοί), O mjerenju zemlje (Περὶ ἀναμετρήσεως τῆς γῆς), Godišnjaci (Χρονογραφίαι), Olimpijski pobjednici (Ὀλυμπωνίκαι), O osmogodišnjem razdoblju (Περὶ τῆς ὀκταετηρίδος), O staroj komediji (Περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας), Kritika teksta (Γραμματικά), O dobrom i lošem (Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν), O bogatstvu i siromaštvu (Περὶ πλούτου καὶ πενίας), Vježbe (Μελέται), O bezbolnosti (Περὶ ἀλγίας), Za Batona (Πρὸς Βάτωνα), Proterinija (Ἀντερωνός), Erigona (Ἐριγόνη), Hermo (Ἑρμῆς)*

EUANTIJE (Euanthius), 4. st. Rimski gramatičar iz čijeg se komentara o Terencijevim komedijama sačuvalo samo predgovor.
● *O komediji (De fabula)*

EUEN s Para (Εὐηνος), 5.st.pr.n.e. Grčki sofist i pjesnik. U obliku elegije napisao je poučnu pjesmu o tehnici govorenja koju je sam pronašao.
○ nepoznato

EUFRONIJE s Heronesom (Εὐφρώνιος), 3.st. pr.n.e. Grčki gramatičar i pjesnik, bio je učitelj u Aleksandriji. Pisao je prijaške pjesme, te komentare uz autore stare atičke komedije.
● *Prijaške pjesme (Πριάπεια), Komentari (Ἐπισημῆματα)*

EUGRAFIJE (Eugraphius), 5. ili 6. st. Rimski gramatičar. Sačuvan je njegov komentar uz Terencijevu komediju u kojem retorička objašnjenja pretežu nad literarnima.
● komentar uz Terencija

F

FAJIN (Φαεινός), nepoznato vrijeme. Grčki gramatičar, poznat kao komentator Aristofanovih komedija.
● komentar uz Aristofana

FEBAMON (Φοιβάμμων), 5/6. st. Grčki sofist i gramatičar, porijeklom iz Egipta. Pisao je komentare uz Tukidida i Hermogena.
● *Objašnjenja o retoričkim figurama (Σχόλια περὶ σχημάτων ῥητορικῶν)*
○ komentar uz Tukidida, komentari uz Hermogenova djela *Stanovišta* i *O idejama*

FEST, Sekst Pompej (Sextus Pompeius Festus), 2. st. Rimski gramatičar. Nosio je nadimak epitomator jer je u 20 knjiga sastavio izvratke iz opsežnog leksikona Verija Flaka. Sačuvan nam je (s lakunama) drugi dio djela, od slova M—V.
● Izvaci iz djela *O značenju riječi* Verija Flaka

FILARGIRIJE, Junije (Iunius Philargyrius), 4/5. st. Rimski gramatičar, o čijem životu ne znamo gotovo ništa. Sačuvani su nam, u zbirci zajedno s Galom i Gaudencijem, njegovi komentari iz Vergilijevih *Bucolica* i *Georgica*.

● *Tumačenje uz Vergilijevu „Bukoliku“ (Explicatio in Bucolica Vergilii), Kratko razlaganje o Vergilijevim „Georgikama“ (Brevis expositio Vergilii Georgicorum)*

FILEMON iz Atene (Φιλίμων), oko 200. Grčki gramatičar, bavio se leksičkim i tekstovnim problemima. Sastavio je jedan rječnik u jampskom trimetru.
● *O proturječju u govorenju kod atičara (Περὶ Ἀττικῆς ἀντιλογίας τῆς ἐν ταῖς λέξεσιν)*

FILEMON iz Eksona (Φιλίμων), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar. Priredio je jedno izdanje Homera i sastavio rječnik atičkih riječi.
● *O atičkim nazivima ili riječima (Περὶ Ἀττικῶν ὀνομάτων ἢ γλωσσῶν), Svakojeke proročanstva (ili Svakojeke potreštine) (Παντοβάπα χρηστήρια)*

FILETER (Φιλέταρος), „Onaj koji ljubi prijatelje“. Naziv aticističkog leksikona koji je sastavio nepoznati autor u 3. st. Djelo

sadržava pravila i savjete za bespriječno govorenje, a tradicijom je sačuvan među spisima Herodijana iz Aleksandrije.

● *Fileter* (Φιλέταρος)

FILIP iz Bizantije (Φίλιππος), 5. st. Grčki gramatičar, autor jednog komentara uz Heliodorove Etiopske priče.

● *Tumačenje Hariklije* (Τῆς Χαρικλείας ἐρμηνευμα)

FILISK iz Mileta (Φίλισκος), 4. st. pr. n. e. Grčki retor. Studirao je kod Isokrata, a kasnije je bio učitelj Tímeja iz Tauromenija. Između ostalog napisao je Likurgovu biografiju i udžbenik retorike.

● *Likurgov život* (Βίος Λυκούργου), *Milet-ski govor* (Μιλησιακός), *Amfiktionski govor* (Ἀμφικτυονικός)

○ *Retorika* (Τέχνη ῥητορική)

FILOKSEN iz Aleksandrije (Φιλόξενος), 1. st. pr. n. e. Grčki gramatičar, dugo je vremena živio u Rimu. Bavio se leksičkim etimološkim, metričkim, jezičnopovijesnim i drugim problemima.

● *Komentar uz „Odiseju“* (Ἐπιπέπνημα εἰς τὴν Ὀδύσσειαν), *O jonskom dijalektu* (Περὶ τῆς Ἰάδος διαλέκτου), *O govoru Rimljana* (Περὶ τῆς Ῥωμαίων διαλέκτου), *O značenjima u „Ilijadi“* (Περὶ σημείων τῶν ἐν τῇ Ἰλιάδι), *O jednosložnim glagolima* (Περὶ μονοσυλλαβῶν ῥημάτων), *O pravilnom grčkom jeziku* (Περὶ Ἑλληνισμοῦ), *O komparaciji* (Περὶ συγκριτικῶν)

○ *O riječima kod Homera* (Περὶ τῶν παρ' Ὀμήρου γλωσσῶν), *O neglascima* (Περὶ προσφῶδων), *O riječima* (Περὶ γλωσσῶν), *O sirakuškom dijalektu* (Περὶ τῆς τῶν Συρακουσίων διαλέκτου), *O lakonskom dijalektu* (Περὶ τῆς Λακωνίων διαλέκτου), *O konjugaciji* (Περὶ συζυγίῶν), *O glagolima koji završavaju na -μι* (Περὶ τῶν εἰς -μι ληγόντων ῥημάτων), *O reduplikaciji* (Περὶ ἀναδιπλασιασμοῦ), *O glagolskim oblicima* (Περὶ ῥηματικῶν), *O metru* (Περὶ μέτρων)

FILON (Herenije) iz Bibla (Φίλων), oko 60 – oko 140. Grčki gramatičar i historičar fe-ničkog i vjerojatno robovskog porijekla, budući da nosi ime svoga zaštitnika, konzula Herenija Severa. Od mnogobrojnih gramatičkih i historijskih djela sačuvani su samo fragmenti. Među literarno-znanstvenim djelima ističu se: *O stjecanju i izboru knjige*, u kojem su bila prikazana pojedina znanstvena područja sa svojim glavnim predstavnicima i njihovom književnom produkcijom, te leksikon sinonima u kojem su alfabetičkim redom bile navedene riječi slične po značenju i obliku. Ovaj se rječnik inače pripisuje

retoru Amoniju, no vjerojatno se radi o kasnijem prerađivaču.

● *O stjecanju i izboru knjige* (Περὶ κτήσεως καὶ ἐκλογῆς βιβλίων), *O različitim značenjima riječi* (Περὶ διαφόρων σημασιωμένων)

○ *O govoru Rimljana* (Περὶ Ῥωμαίων διαλέκτου), *Hrestomatija* (Περὶ χρηστομαθείας)

FLAVIJE Kaper (Flavius Caper), 2. st. Rimski gramatičar. F. prava djela *O latinskom stilu* i *O dvojnim rodovima* su izgubljena. Pod njegovim su imenom, međutim, sačuvana dva spisa: jedan koji govori o tvorbi riječi, značenju i djelomično o građenju heksametara, te drugi koji u obliku rječnika donosi spisak riječi koje su značajne po nekoj posebnosti.

● *O ortografiji* (De orthographia), *O dvojnim riječima* (De dubiis verbis)

○ *O latinskom stilu* (De latinitate), *O dvojnim rodovima* (De dubiis generibus)

FLAVIJE Manlije Teodor (Flavius Manlius Theodorus), oko 400. Rimski političar i gramatičar, autor jednog priručnika o metri. Pisao je i djela filozofskog i prirodno-znanstvenog sadržaja.

● *O metru* (De metris)

FLOR, Publije Anije (Publius Annius Florus), 1. st. Rimski retor, porijeklom iz Afrike. U mladosti se bezuspješno bavio pjesništvom. Njegov dijalog o Vergiliju sačuvan je fragmentarno. Možda je identičan s povjesničarom Florom.

○ *Vergilije govornik ili pjesnik* (Vergilius orator an poeta)

FOKA (Phocas), 5. st. Rimski gramatičar. Pod F. imenom sačuvana su tri djela od kojih ono pod naslovom *O aspiraciji* nije njegovo. Od druga dva jedno je Vergilijeva biografija, a drugo studija o imenicama i glagolima.

● *Znanost o imenici i glagolu* (Ars de nomine et verbo), *Vergilijev život* (Vita Vergilii), *O aspiraciji* (?) (De aspiratione)

FRINIH Arabije (Φρόνητος Ἀραβίος), 2. st. Grčki leksikograf, rodom iz Bitinije. Dosljedan aticist, koji je priznao samo stil Platona, Tukidida, Ksenofonta, 10 govornika i predstavnika stare komedije. Na toj je osnovi sastavio stilistički priručnik u dvije knjige pod nazivom *Izbor*, te jednu zbirku riječi i fraza namijenjenu sofistima, pod naslovom *Sofistička priprema*. Služeći se materijalom antiatista on polemizira sa svojim protivnicima i odvraća od njihovih primjera.

● *Izbor atičkih glagola i imenica* (Ἐκλογὴ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων Ἀττικῶν)

● *Sofistička priprema* (Σοφιστικὴ παρασκευή)

FULGENCIJE, Fabije Plancijad (Fabius Planciades Fulgentius), 5. st. Rimski pisac čiji identitet nije potpuno razjašnjen. Bio je porijeklom iz Afrike i poznat je kao autor četiriju spisa koji obrađuju stilističke probleme. *Tri knjige mitoloških priča* alegorijski tumače mitove. U *Izlaganju Vergilijevu umjerenosti prema etičkim filozofima* sam Vergilije tumači Muzama svoje djelo. *O dobima svijeta i čovjeka* predstavlja prikaz svjetske povijesti od istočnog grijeha do rimskih careva. Svaka od četrnaest knjiga podijeljena je prema slovima latinske abecede u 23 odsječka, ali tako da se u prvom ne pojavljuje slovo A, u drugom slovo B i tako dalje. *Izlaganje starih govora* objašnjava 62 stare latinske riječi uz navođenje mjesta njihova pojavljivanja.

● *Tri knjige mitoloških priča* (Mythologiae libri tres), *Izlaganje Vergilijevu umjerenosti prema etičkim filozofima* (Expositio Vergilianae continentiae secundum piholosophos moralis), *O dobima svijeta i čovjeka* (De aetatibus mundi et hominis), *Izlaganje starih govora* (Expositio sermonum antiquorum)

G

GAL, Tit (Titus Gallus), 4. ili 5. st. Rimski gramatičar, autor komentara uz Vergilijeva *Georgica*, koji čine sastavni dio zbirke zajedno s Filargirijevim i Gaudencijevim komentarima.

● komentar uz Vergilijeva *Georgica*

GAUDENCIJE (Gaudentius), 5. ili 6. st. Rimski gramatičar, autor komentara uz Vergilijeva *Bucolica* i *Georgica*. Sačuvani materijal čini sastavni dio zbirke u kojoj se još nalaze komentari Filargirija i Gala, tako da više nije moguće razlučiti koji dijelovi pripadaju pojedinom od spomenutih autora.

● komentar uz Vergilijeva *Bucolica* i *Georgica*

GAUDENTIJE (Γαυδεντικός), 4. st. Grčki retor arapskog porijekla, predavao u Aleksandriji.

○ nepoznato

GAVIJE Silon (Gavius Silo), 1. st. pr. n. e. /1. st. Rimski retor iz Hispanije kojeg Seneka Stariji više puta citira.

○ nepoznato

GAVINIJE Bas (Gavinus Bassus), 1. st. pr. n. e. Rimski gramatičar, autor samo u oskudnim fragmentima sačuvanog komentara u 7 knjiga o imenicama i glagolima, koji je poznat i po drugim naslovima.

● *O porijeklu glagola i imenica* ili *O značenju glagola* ili *Komentari* (De origine verborum et vocabulorum ili De significatione verborum ili Commentarii)

○ *O bogovima* (De dis)

GENADIJE Torkvat (Gennadius Torquatus), 4/5. st. Rimski gramatičar koji je 401. g. priredio revidirano izdanje Marcijalovih *Epigrama*.

○ nepoznato

GENETLIJE (Γενέθλιος), 3. st. Grčki učitelj govorništa u Ateni, rodom iz Petre. Govori su mu izgubljeni, spominje se jedan komentar uz Demostena, a djelo o pohvalnim govorima možda pripada Menandru iz Laodikeje.

● *O pohvalnim govorima* (Περὶ ἐπιδεικτικῶν)

○ komentar uz Demostena, govori

GEORGIJE Herobosk (Γεώργιος Χοροβοσκός), 6. ili 7. st. Grčki gramatičar, učitelj gramatike u Konstantinopolu. Iz zapisa njegovih učenika fragmentarno su nam poznate bilješke uz Teodorija iz Aleksandrije, Dionizija Tračanina i Hefestiona iz Aleksandrije. Izgubljena su predavanja o Apoloniju Diskolu i Herodijanu. Sačuvane su nam knjige o ortografiji i pjesničkim figurama. ● *O ortografiji* (Περὶ ὀρθογραφίας), *O pjesničkim figurama* (Περὶ τρόπων ποιητικῶν) ● *O prozodiji* (Περὶ προσφῶδας), *Objašnjenje uz imeničke primjere* (Σχόλια εἰς τοὺς ὀνομαστικῶς κανόνες), *O neglascima kod padeža* (Περὶ τῶν ἐν ταῖς πτώσει τόνων), *Objašnjenje uz glagolske primjere* (Σχόλια εἰς τοὺς ῥημαστικῶς κανόνες), *Tumačenje uz Hefestionov priručnik* (Ἐξηγήσεις εἰς τὸ τοῦ Ἡφαιστῖωνος ἐγχειρίδιον), *O trima oblicima (riječi)* (Περὶ τῶν τριῶν σχημάτων), *S božjom pomoću, razdiobe psalterija* (Ἐπιμερισμοὶ σὺν θεῷ τοῦ ψαλτηρίου), *O aspiracijama* (Περὶ πνευμάτων) ○ predavanja o Herodijanovu spisu *O imenicama*, predavanja o spisu *O glagolima* Apolonija Diskola

GIMNASIJE (Γυμνάσιος), 4. st. Grčki sofist, rodom iz Sidona, kojeg spominje Libanije. Radio je kao učitelj u Konstantinopolu. Njegove *Vježbe* i *Komentar uz Demostena* su izgubljeni.

○ *Vježbe* (Μελέται), *Komentar uz Demostena* (Εἰς Δημοσθένην βήρυμμα)

GLAUK iz Regija (Γλαῦκος), oko 400. pr. n.e. Grčki gramatičar. Čini se da se prvi metodički bavio poviješću književnosti i muzike. U fragmentarno sačuvanom djelu *O starim pjesnicima i muzičarima* raspravlja o Arhilohu, Stesihoru i Taletu, te o pitanjima muzičke pratnje.

● *O starim pjesnicima i muzičarima* (Περὶ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μουσικῶν)

GLAUK sa Sama (Γλαῦκος), 5. st.pr.n.e. Grčki gramatičar. Autor je izgubljenog djela u kojem je ustanovio učenje o šest grčkih akcenta. Spominje ga Platon u dijalogu *Fedon*.

○ spis o prozodiji

GORGIJA (Mladi) (Γοργίας), 1.st.pr.n.e. Grčki retor, rodom iz Atene. Dugo je živio u Rimu i bio učitelj Ciceronova sina Marka, a kasnije je nastupao kao deklamator. Autor je jednog djela u četiri knjige *O retoričkim figurama* koje nam je poznato u prerađenom latinskom prijevodu Rutilija Lupa. G. je u svojim primjerima dijelom aticist, a dijelom slijedi kasnije autore. Pripisuje mu se i jedan tematski rječnik.

● *O retoričkim figurama* (Περὶ σχημάτων), *Tematski rječnik* (Ὀνομαστικόν)

98

GRILIJE (Grillius), 5. st. Rimski retor i gramatičar. Sačuvani su citati iz njegova djela *O akcentima kod Vergilija*, te fragmenti jednog komentara uz Ciceronov spis *O pronalazaženju građe*. Zahvaljujući ovom posljednjem spisu poznata su nam mnoga mjesta iz Ciceronovih izgubljenih govora.

● *O akcentima kod Vergilija* (*Ad Vergilium de accentibus*), *Komentar uz Ciceronovu prvu knjigu „O pronalazaženju građe“* (*Commentum in primum Ciceronis librum de inventionem*)

H

HABRON iz Bate (Ἄβρων), 2/1. st.pr.n.e. Grčki gramatičar, autor jednog spisa u kojem tumači žrtvovanja i svetkovine.

● *O svetkovinama i žrtvenim praznicima* (Περὶ ἑορτῶν καὶ θυσῶν)

HABRON iz Frigije (Ἄβρων), 1. st.pr.n.e./1.st. Grčki gramatičar, učenik Trifona iz Aleksandrije, živio je dugo na Rodu, a kasnije je bio učitelj u Rimu. Iz njegovih spisa sačuvani su kratki citati.

● *O nadlincima* (Περὶ παρωνύμων), *O zmtjenici* (Περὶ ἀντωνομίας)

○ *O prisvojnim zamjenicama* (Περὶ κτητικῶν), *O licima* (Περὶ προσώπων)

HADRIJAN (Publius Aelius Hadrianus), 76 – 138. Rimski car, bavio se i književnim stvaralaštvom. Objavio je pod pseudonimom autobiografiju. Govori su obrađivali gramatička i dijalektna pitanja. Pisao je pisma, pjesme na grčkom i latinskom jeziku i sastavio je jedan pamflet protiv liječnika. U antici su postojale i druge zbirke njegovih govora.

○ pjesme, govori

HADRIJAN iz Tira (Ἀδριανός), oko 113 – oko 193. Grčki retor i sofist, bio je učenik Heroda Atičkog, a poučavao je u Efezu, zatim u Ateni i na kraju je pozvan u Rim za privatnog tajnika cara Komoda. H. stručni spisi s područja retorike su izgubljeni. Sačuvane su samo 4 deklamacije.

● *Vježbe* (Μελέται)

○ *Preinake* (Μεταμορφώσεις), *O vrstama govora* (Περὶ ἰδεῶν λόγου), *O osobitostima u interpelacijama* (Περὶ τῶν ἐν ταῖς στάσεσσι ἰδιωμάτων), *Gizdavi govori* (Λόγοι ἐπιδευκτικοί), *Falarida* (Φάλαρις), *Utjesni govor za Celera* (Παραμυθητικὸν εἰς Κέλερα)

HARAK, Ivan (Ἰωάννης Χάραξ), 6. st. Grčki gramatičar, autor spisa o enklitikama i ortografiji.

● *O enklitikama* (Περὶ ἐγκλινομένων)

● *O ortografiji* (Περὶ ὀρθογραφίας)

HARET (Χάρης), 2/1. st.pr.n.e. Grčki gramatičar, učenik Apolonija s Roda, sastavio je jedan mitološki komentar uz *Pjesmu o Argonautima* i jedno opširno gramatičko djelo.

○ *O mitologiji kod Apolonija* (Περὶ ἱστοριῶν τοῦ Ἀπολλωνίου)

HARIZIJE, Flavije Sosipatar (Flavius Charsius Sosipatar), 4. st. Rimski gramatičar, koji je posvetio svojem sinu jednu *Gramatiku* u 5 knjiga, koja je sadržavala osnovne pojmove iz gramatike, stilistike i metrike. Djelo je kompilacija starijih autora (Remija Palemona, Julija Romana). Djelo je sačuvano s lakunama.

● *Gramatika* (*Ars grammatica*)

HARPOKRATION, Elije (Ἀΐλιος Ἄρποκρατίων), 3.st.pr.n.e. (?). Grčki gramatičar kojeg spominje *Suda*.

○ *Retorička vještina* (Τέχνη ῥητορικῆ); komentari uz Herodota i Ksenofonta

HARPOKRATION, Valerije (Ἄρποκρατίων ὁ Βαλέριος). 2. st. Grčki gramatičar, napisao je jedan leksikon o desetorici atičkih govornika. Djelo je značajno, jer, osim drago-

cjenih objašnjenja o osobama i atenskom sudskom sistemu, sadrži i podatke kulturno-povijesnog i jezičnog karaktera. Izgubljen je H. spis o stilu.

● *Leksikon 10 govornika* (Λέξεις τῶν ἱεπτῶν)

○ *Zbirka kičenih govora* (Ἀνθηρῶν συναγωγῆ)

HATERIJAN (Haterianus), 3. st. Rimski gramatičar, spominje se kao komentator u sholijama uz Vergilija. Možda identičan s povjesničarom Julijem Aterijanom.

○ nepoznato

HEFESTION iz Aleksandrije (Ἡφαιστίων), 2. st. Grčki gramatičar, autor opsežnog djela o metrici u 48 knjiga. Kasnije je građu sazeo najprije u 11, a zatim u 3 knjige kojima je pridodao priručnik s opisom sadržaja. To je jedini sačuvani prikaz metričkog sistema izgrađenog prema tradicionalnim obrascima. U djelu se obrađuje kvantitet, siniceza, stope itd. Kao primjeri navode se mnogobrojni citati iz komedija i lirskih pjesama, manje iz korske lirike i tragedije. H. spis je već u antici bio mnogo komentiran.

● *O metrici* (Περὶ μέτρων)

○ *O neredu u pjesmama* (Περὶ τῶν ἐν ποίμασι παραχῶν), *Rješenja komičkih problema* (Κωμικῶν ἀπορημάτων λύσεις), (*Knjige?*) *rješenja tragičkih (problema?) Tragikῶν λύσεων* (βιβλία?)

HELADIJE iz Aleksandrije (Ἑλλάδιος), oko 400. Grčki gramatičar i retor. 389. g. otišao je u Konstantinopol gdje je postao visoki dvorski službenik na dvoru cara Teodozija II. *Suda* spominje njegov pohvalni govor u čast Teodozija i jedan leksikon.

○ *Pohvalni govor za Teodozija* (Ἐπαινος Θεοδοσίου), *Primjer raznovrsnog stila* (Λέξεως παντοίας χρήσις)

HELANIK (Ἑλλάνικος), oko 200. pr.n.e. Grčki gramatičar, jedan od glavnih predstavnika književnih kritičara koji su Homeru osporavali autorstvo *Odiseje*. Njihova se argumentacija zasnivala na jezičnim i stvarnim proturječjima između *Illjade* i *Odiseje*.

○ nepoznato

HELENIJE Akron (Helenius Acro), 2. st. Rimski gramatičar, pisao je komentare uz Terencijeva i Horacijeva djela. U jednoj zbirci sholija uz Horacija iz kasnijeg razdoblja pod naslovom Pseudo-Akron nalaze se dijelom i prave H. bilješke.

○ komentar uz Terencija, komentar uz Horacija

HELIODOR (Ἡλιόδωρος), 1. st. Grčki metričar, učitelj leksikografa Ireneja iz Aleksandrije, napisao je jedan priručnik iz metrike u kojem se prvenstveno bavi metričkom analizom kolona u Aristofanovim komedijama.

○ *Priručnik* (Ἐγχειρίδιον)

HERAKLEON (Ἡρακλέων), 1. st.pr.n.e./1.st. Grčki gramatičar, rodom iz Egipta. Živio je u Rimu gdje se pretežno bavio proučavanjem Homera i liričara.

○ *Komentari uz Homera* (Ἐπισημνήματα εἰς Ὅμηρον) *O imperativima kod Homera* (Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρου προστακτικῶν ῥημάτων)

HERAKLID iz Mileta (Ἡρακλείδης), oko 100. Grčki gramatičar, sastavljač prve opće znanosti o prozodiji. Drugo djelo raspravljalo je o glagolima.

● *Opća prozodija* (Καθολικὴ προσωδία), *O nepravilnim glagolima* (Περὶ δυσκλιτικῶν ῥημάτων)

HERAKLID Pontik (Mladi) (Ἡρακλείδης Ποντικός), 1. st. Grčki gramatičar porijeklom s Ponta. Bio je učenik leksikografa Didima iz Aleksandrije i radio je u Rimu kao učitelj. Sastavio je jednu pjesmu u 3 knjige, u kojoj u dijaloškoj formi obrađuje sporna pitanja iz gramatike.

○ *Razgovori* (Λέσχαι)

HERAKLIT (Ἡράκλειτος), 1. st. Grčki gramatičar, jedan od glavnih predstavnika alegorijskog tumačenja Homerovih pjesama. Prvo izdanje njegovih komentara izašlo je u Veneciji 1505. g.

● *Problemi Homerovih pjesama* (Ὀμηρικὰ προβλήματα)

HERID (Χαίρις), 2. st.pr.n.e. Grčki gramatičar iz Aleksandrije. Bio je učenik Aristarha sa Samotrake i pisao je komentare uz Homera, Aristofana i Pindara. Sastavio je i jedan spis o gramatici.

○ *O gramatici* (Περὶ γραμματικῆς), *Kritičke tekste* (Διωρθωτικά); komentar uz Pindara, komentar uz Aristofana

HERMAGORA (Ἑρμαγόρας), 1. st. Grčki retor, učenik Teodora iz Gadare. Djelovao je u Rimu. Često ga spominje i hvali Seneka Stariji. Možda neki naslovi koje *Suda* pripisuje H. iz Temna¹ pripadaju ovom autoru.

○ nepoznato

HERMAGORA iz Temna¹ (Ἑρμαγόρας), 2. st.pr.n.e. Grčki retor, porijeklom iz Male Azije. Napisao je jedan udžbenik retorike u 6 knjiga, koji je zbog svoje sistematičnosti

99

osobito rado upotrebljavan u rimskim školama. H. se naročito bavio problemom interpelacije kod pojedinih sudskih slučajeva. Mnogo materijala iz H. djela sačuvano je kod Cicerona (*O pronalazaženju građe*), te u tzv. *Retorici za Herenija*. Neki od poznatih naslova ostalih djela vjerojatno pripadaju retoru Hermagori.

○ *Znanost retorike* (Τέχνη ρητορική), *O rječnici* (?) (Περὶ φράσεως), *O figurama* (?) (Περὶ σχημάτων), *O doličnome* (?) (Περὶ πρέποντος), *O raspravljanju* (Περὶ ἐξεργασίας)

HERMAGORA iz Temna² (Ἑρμαγόρας), 2. st. Grčki retor koji se kao i Hermagora¹ bavio problemima interpelacije.

○ *Jedna knjiga o političkoj interpelaciji* (Μουόββλων περὶ πραγματικῆς / στάσεως)

HERMIP iz Berita (Ἑρμιππος), 2. st. Grčki gramatičar, učenik Filona iz Bibla. Napisao je djelo o slavim učiteljima robovskog porijekla, jedan spis o snu i jedan o sedmogodišnjem razdoblju.

● *O robovima koji su se odlikovali kao učitelji* (Περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ διαπρεψάντων δούλων), *Objašnjenje snova* (Ὀνειροκριτικά)

○ *O sedmogodišnjem razdoblju* (Περὶ ἑβδόμοδος)

HERMOGEN iz Tarsa (Ἑρμογένης), oko 160 – oko 225. Grčki retor, kojem su se još kao dječaku divili zbog govorničkog dara. Međutim, odvratio se od praktičnog djelovanja i retorske teorije i zakone stila pronalazio je kroz analizu starih govornika, prvenstveno Demostena. U djelu *O stilovima*, sistematski je opisao vrste stilova prema smislu, jeziku i kompoziciju. U djelu *O interpelaciji* dalje razvija Hermagorino učenje. Oba djela, zajedno s kasnijim spisom *O pronalazaženju građe*, bila su spojena u jedinstvenu knjigu pod naslovom *Vještina*. Uklanjanju filozofiju i ograničavajući se na probleme sudbenih govora H. je suzio polje retorike i prilagodio ga za školske potrebe. Usprkos tome njegovo je učenje o stilu i interpelaciji vrlo brzo kanonizirano, a djela su mnogo puta komentirana.

● *O interpelaciji* (Περὶ τῶν στάσεων), *O stilovima* (Περὶ ἰδέων), *O pronalazaženju građe* (Περὶ ἐβρέσεως)

HERMOLAJ (Ἑρμόλαος), 6. st. Grčki gramatičar iz Konstantinopola, sastavio je prema *Sudinu* navodu izvadak iz geografskog leksikona Stefana iz Bizantije.

○ Izvadak iz geografskog leksikona

HERODIJAN iz Aleksandrije (Ἡρωδιανός), 2. st. Grčki gramatičar, učenik Apolonija Diskola, kasnije je podučavao u Rimu i napisao je djelo o prozodiji u 21 knjizi posvećeno caru Marku Aureliju. U njemu je 60000 riječi klasificirao prema njihovim akcentima, svrstavši ih prema vrstama: imenice, jednosložne riječi, brojevi, glagoli itd. Djelo je sačuvano u kasnijim izzacima. Od ostalih brojnih naslova imamo samo fragmente. Potpuno je sačuvan jedino spis *O osebnosti riječi*.

● *O osebnosti riječi* (Περὶ μονήρους λέξεως)

● *Orća prozodija* (Περὶ καθολικῆς προσώδης), *O vlastitim imenicama, pridjevima i orćim imenicama – jedna knjiga* (Περὶ κυρίων καὶ ἐπιθέτων καὶ προσηγορικῶν μονόββλων). *O dvostrukim kvantitetima* (Περὶ διχρόνων), *O aspiraciji* (Περὶ πνευμάτων), *O antičkoj prozodiji* (Περὶ Ἀττικῆς προσώδης), *O Homerovoj prozodiji* (Περὶ Ὀμηρικῆς προσώδης), *O oblicima jezičnog izraza* (Περὶ παθῶν), *Komentari uz Didimovo djelo „O oblicima jezičnog izraza“* (Εἰς τὸ περὶ παθῶν Διδύμου ἐπισημῆματα), *O slaganju slova* (Περὶ συντάξεως τῶν στοιχείων), *O ortografiji* (Περὶ ὀρθογραφίας), *O slovu koje se ne izgovara* (Περὶ ἀνεκφωνήτου), *O imenicama* (Περὶ ὀνομάτων), *O deklinaciji* (Περὶ κλίσεως ὀνομάτων), *Komentar uz Apolonijevo djelo „O rodovima“* (Εἰς τὸ περὶ γενῶν Ἀπολλωνίου ἐπισημῆματα), *O riječi „voda“* (Περὶ τοῦ ὕδατος), *O riječi „živ“* (Περὶ τοῦ ζῆως), *O konjugaciji* (Περὶ συζυγίῶν), *Jedna knjiga o tome da se svi glagoli ne konjugiraju u svim vremenima* (Μουόββλων περὶ τοῦ μή πάντα τὰ ῥήματα κλίνεσθαι εἰς πάντας τοὺς χρόνους), *O particicipima* (Περὶ μετοχῶν), *Jedna knjiga o riječi „biše“* (Μουόββλων περὶ τοῦ ἦν), *O glagolima* (Περὶ ῥημάτων), *O glagolima na -μι* (Περὶ τῶν εἰς μι), *O zamjenicama* (Περὶ ἄντωνυμιῶν), *O priložima* (Περὶ ἐπιρρημάτων), *O oblicima riječi* (Περὶ σχημάτων), *O nadimcima* (Περὶ παρωνύμων), *O imenicama izvedenim iz glagola* (Περὶ ῥηματικῶν ὀνομάτων), *O braku i zajedničkom životu* (Περὶ γάμου καὶ συμβιώσεως), *Gozba* (Συμπόσιον), *Problemi* (Προσῆκόντων ἢ Προτάσεις), *Komentar uz Apolonijevo osnovnu raspravu* (Εἰς τὴν Ἀπολλωνίου εἰσαγωγὴν), *O osobitom stilu* (Περὶ μονήρους λέξεως)

○ *O jednosložnim riječima* (Περὶ μονοσυλλάβων)

HERODIK iz Babilona (Ἡρόδικος), 2. st. Grčki gramatičar, učenik Krateta iz Mala. Sastavio je jednu zbirku književno-kritičkih studija, jednu zbirku o osobama koje su ismijane u atičkim komedijama i jedan spis protiv Sokratovih pristaša.

● *Sastavljeni komentari* (Σύμμικτα ἐπισημῆματα), *Ismijani* (Κωμωδοῦμενοι), *Protiv Sokratova pristaše* (Πρὸς Φιλοσοκράτην)

HERODOR (Ἡρόδωρος), 1. st. Grčki gramatičar, radio je, kao i Apion (ili s njim?), na jednom homerskom leksikonu, čiji je materijal kasnije iskoristio Eustatije iz Soluna.

○ filološki rad

HESIHJE iz Aleksandrije (Ἡσύχιος), 5. st. Grčki gramatičar i leksikograf, sastavio je jedan od najpobornijih rječnika u antici čiji je vjerojatni naslov bio *Zbirka svih riječi po alfabetskom redu*. U njemu su bile sakupljene riječi i izrazi iz pjesnika kojima je bilo potrebno neko objašnjenje, osobito s obzirom na dijalektizme. Kao predložak su mu poslužili raniji leksikoni Diogenijana iz Herakleje i Apolonija Sofista. Ovaj jedinstveni leksikon sačuvan je u Veneciji u jednom jedinom kodeksu iz 15. st. H. original je prilično skraćen ali je s druge strane nadopunjen materijalom iz tzv. rječnika Kirilos i drugih djela slične vrste.

● *Zbirka svih riječi po alfabetskom redu* (Συναγωγὴ πασῶν λέξεων κατὰ στοιχείων)

HIJEROKLO (Ἱεροκλῆς), 6. st. Grčki gramatičar, sastavio je geografski popis 64 provincije i 935 gradova Rimskog Carstva. To je bio prvenstveno službeni spis i prikazivao je stanje u Carstvu u vrijeme cara Justinijana.

● *Putni priručnik* (Συνέκδημος)

HIRIJE Fortunacijan, Gaj (Gaius Chirius Fortunatianus), 4. st. Rimski gramatičar, autor jednog metričkog priručnika u 3 knjige, u kojem u formi pitanja i odgovora raspravlja o rasporedu građe, izražavanju, tehnicima pamćenja itd.

● *Retorika* (Ars rhetorica)

HOMER iz Bizantije (Ὅμηρος), 3. st. pr. n.e. Grčki gramatičar i tragički pjesnik, sin pjesnikinje Mero. Napisao je mnogo tragedija i jedan ep.

○ *Euripilje* (Εὐρυπίλεια); tragedije

HOMER Selije (Ὅμηρος Σέλλωρος), 1. st. Grčki gramatičar, sastavio je u 2 knjige u prozi kratak sađržaj Menandrovih komedija s literarnim bilješkama.

○ *Trice* (Παίγνια), *O komičkim likovima* (Περὶ κωμικῶν προσώπων), *Sadržaji Menandrovih komedija* (Περὶ ὧν τῶν Μενάνδρου δραμάτων)

HORAPOLON iz Fenebitide (Ὁραπόλλων), 4. st. Grčki gramatičar rodio iz Egipta.

Bio je učitelj u Aleksandriji, po drugim gradovima i napokon u Konstantinopolu. Prema *Sudi* autor je više komentara uz klasične autore (Homera, Sofokla, Alkeja). Napisao je i jednu epsku pjesmu o Aleksandriji.

○ *Posvećena mjesta* (Τεμενικά), *Komentar uz Sofokla* (Ἐπισημῆματα Σοφοκλέους), *Komentar uz Alkeja* (Ἐπισημῆματα Ἀλκαίου), *Komentar uz Homera* (Ἐπισημῆματα εἰς Ὅμηρον)

HORAPOLON iz Nilopola (Ὁραπόλλων), 5. st. Egipatski pisac, sastavio je na koptskom jeziku raspravu o hijeroglifima i njihovu čitanju koje je neki Filip preveo na grčki pod naslovom *Hijeroglifsko pismo*. U spisu se po odsjecima i uz obrazloženja navode prijedlozi za čitanje pojedinih hijeroglifa. H. promatra hijeroglifne kao čisto slikovno pismo. Kad je djelo 1419. g. otkriveno i izdano u Veneciji 1505, pobudilo je snažan dojam, ali je zbog svojih krivih tumačenja otežalo dešifriranje egipatskog pisma.

● *Hijeroglifsko pismo* (Ἱερογλυφικά)

I

IRENEJ (Ἰρηναῖος), 1. st. Grčki gramatičar iz Aleksandrije, latinskim imenom Minucije Pakat (*Minucius Pacatus*). Učenik metričara Heliodora. O njegovu raznovrsnom filološkom radu svjedoče naslovi što se navode u *Sudi* i nevelik broj očuvanih fragmenata.

● *O aleksandrijskom dijalektu* (Περὶ τῆς Ἀλεξανδρέων διαλέκτου), *O antičkoj jezičnoj upotrebi s obzirom na leksik i izgovor* (Περὶ Ἀττικῆς συνηθείας τῆς ἐν λέξει καὶ προσώδῳ), komentar Herodota, Euripidove *Medoje* i Apolonija Rodanina

○ *O svećenom ophodu Atenjana* (Περὶ τῆς Ἀθηναίων προπομπίας), *Atičke riječi* (Ἀττικὰ ὀνόματα), *Pravila standardnog grčkog jezika* (Κανόνες ἑλληνισμοῦ), *O aticizmu* (Περὶ ἀττικισμοῦ), *O osobitostima atičkog i dorskog dijalekta* (Περὶ ἰδωμάτων τῆς Ἀττικῆς καὶ Δωριέως διαλέκτου)

ISIDOR iz Sevilje (Isidorus), 6/7. st. Crkveni pisac i učenjak, biskup u Sevilji. Rad na prikupljanju i ekscerpiranju klasičnih tekstova, kojemu se l. posvetio prvenstveno zato da bi podigao obrazovnu razinu svećenstva, sistematiziran je u opsežnu enciklopedijskom priručniku poznatu pod naslovom *Etimologije*. Tu su u 20 knjiga obrađena najrazličitija područja svekolikog ondašnjeg

znanja, počevši od sedam slobodnih umijeća, preko geografije, prava i prirodoslovlja, sve do praktičnih vještina poput pomorstva, ratarstva ili kulinarsva. Tomu se djelu pridružuju i brojni samostalni teološki, filološki, povijesni i prirodoslovni spisi. Pored odgovarajućeg odjeljka u *Etimologijama*, gramatikom se bave još dva zasebna spisa koji tretiraju razlike u značenju sinonimnih riječi. Vrijednost I. djela ne leži u originalnosti – radi se uglavnom o prerađama ranijih autora – već u očuvanju i posredovanju antičke tradicije kojoj je prijetilo zaborav. Zajedno s Boetijem i Kasiodorom I. se može smatrati utemeljiteljem duhovne kulture i obrazovanja srednjeg vijeka.

● *Etimologije* ili *Izvori* (*Etymologiae* ili *Origines*), *O znamenitim muževima* (*De viris illustribus*), *Sinonimi* (*Synonyma*), *Razlike riječi* (*Differentiae verborum*), *O prirodi* (*De natura rerum*), *Izreke* (*Sententiae*), *Dužnosti* (*Officia*), *Samostanska pravila* (*Monastica regula*), *Protiv Židova* (*Contra Iudaeos*), *O herezama* (*De haeresibus*), *O brojevima* (*De numeris*), *Pitanja* (*Quaestiones*), *Uvodi* (*Prooemia*), *O rođenju i smrti otaca* (*De ortu et obitu patrum*), *O imenima zakona i evanđelja* (*De nominibus legis et evangeliorum*), *O porijeklu Gota, kraljevstvu Sveva i povijesti Vandala* (*De origine Gothorum et regno Suevorum et Vandalorum historia*)

ISTAR (Ἰστρος), 3. st.pr.n.e. Grčki gramatičar i antikvar iz Kirene, podrijetlom rob, učenik Kalimahov. Koristeći se obiljem građe iz aleksandrijske biblioteke napisao je niz antikvarskih radova u stihu i prozi. Stavljao je i filološke spise, ali poznajemo samo naslove kojima nije lako sa sigurnošću pridružiti malobrojne i oskudne fragmente što su se sačuvali.

● *O lirskim pjesnicima* (Περὶ μελοποιῶν), *Atički izrazi* (Ἀττικά λέξεις), *Komentari* (Ἱστορήματα), *Mješoviti spisi* (Σύμμικτα), *Nesređeni spisi* (Ἰστροκτά); Sofoklova biografija

IVAN iz Stobija (Ἰωάννης), 5. st. Grčki pisac koji je za svoga sina Septimija sastavio antologiju grčke poezije i proze, razdjelivši je prema tematskim jedinicama. U srednjem je vijeku djelo podijeljeno na dva zasebna naslovljena dijela (Ἐκλογαὶ ili *Eclogae physicae et ethicae* te Ἀνθολόγων ili *Florilegium* ili *Sermones*). Sačuvano je, ali ne u cjelosti. Velika vrijednost *Antologije* leži u brojnim citatima izgubljenih spisa, a osobito je zanimljiva za povijest filozofije.

● *Antologija* (Ἀνθολόγων)

J

JUBA II (Ἰοῦβα), 1. st.pr.n.e./1.st. Mauretanijski kralj, odgojen u Italiji. Autor je brojnih historiografskih, antikvarskih, filoloških, prirodnoznanstvenih spisa, kompiliranih kao i originalnih. Od djela koja su se bavila gramatikom poznat nam je jedan naslov i nekoliko fragmenata.

● *O kvarenju jezika* (Περὶ φθορᾶς λέξεων)

JUBA iz Mauretanijske (Ἰοῦβα), 2. st. Rimski metričar. Autor je priručnika u kojem izlaže Heliodorove metričke teorije. Spis je obuhvaćao najmanje 8 knjiga, ali su se očuvali samo citati kod kasnijih autora.

● *Metričko umijeće* (*Ars metrica*)

JULIJE Modest (Iulius Modestus), 1. st. Rimski gramatičar, oslobođenik filologa Julija Higina. Osobito se bavio ortografijom i etimologijom.

● *Mješovita pitanja* (*Quaestiones confusae*), *O blagdanima* (*De feriis*)

JULIJE Roman, Gaj (Gaius Iulius Romanus), 3. st. Rimski gramatičar. Autor je izgubljena djela pod naslovom *Grđa*. Budući da raspolazemo citatima iz Harisijeve kompilacije starijih gramatičara, možemo pretpostaviti da se radilo o udžbeniku gramatike.

● *Grđa* (Ἀφορμᾶ)

JULIJE Rufinijan (Iulius Rufinianus), 4. st. Rimski retor. Napisao je priručnik *O figurama misli i riječi* koji je zamišljen kao nastavak istoimene zbirke Akvile Romana. Sačuvana su i dva manja, ali očito neautentična spisa o figurama.

● *O figurama misli i riječi* (*De figuris sententiarum et elocutionis*)

JULIJE Severljan (Iulius Severianus), 5. st. (7). Rimski retor. Prijatelju Dezideriju posvetio je retorički savjetnik u kome se raspravljalo o svojstvima i zadaćama govornika, te vrstama i diobi govora. Vjerojatno se radi o sažetku nekog većeg djela.

● *Pravila retoričkog umijeća* (*Praecepta artis rhetoricae*)

JULIJE Vestin, Lucije (Lucius Iulius Vestinus), 2. st. Rimski gramatičar, predstojnik aleksandrijskog Muzeja, kasnije upravitelj biblioteke u Rimu i Hadrijanov kancelar. Autor je izgubljena sažetka Pamfilova leksikona glosa i dviju leksikografskih zbirki koje se također nisu sačuvala.

● *Epitoma iz Pamfilovih glosa* (Ἐπιτομή τῶν Πامφίλου γλωσσῶν), *Izbor riječi iz*

Demostenovih knjiga (Ἐκλογή δισμάτων ἐκ τῶν Δημοσθένους βιβλίων), *Izbori iz djela Tukidida, Iseja, Isokrata i govornika Trasmaha te drugih govornika* (Ἐκλογή ἐκ τῶν Θεουκιδέου, Ἰσοκράτου καὶ Ἰσοκράτου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν ἄλλων ῥητόρων)

JUNIJE Oton (Iunius Otho), 1. st. Rimski govornik i učitelj retorike. Citate njegovih pomno izrađenih deklamacija što su obilovale poentama nalazimo u Seneki Starijega, a od retoričkog udžbenika u 4 knjige poznajemo samo naslov.

● *Stilska sredstva* (*Colores*)

K

KALIJA iz Mitilena (Καλλιᾶς), 3/2. st. pr.n.e. Grčki gramatičar, komentirao liriku Alkeja i Sapfe.

● komentari Alkeja i Sapfe

KALIMAH (Καλλίμαχος), 4/3. st.pr.n.e. Glasoviti aleksandrijski filolog i ne manje slavan pjesnik, rodom iz Kirene. Neko je vrijeme radio kao učitelj u Aleksandriji, ali nije zapostavljao ni vlastito obrazovanje. Njegova plodna karijera znanstvenika započnje prihvaćanjem veoma zahtjevnog posla u znamenitoj Biblioteci: povjerena mu je zadaća katalogiziranja svih tekstova što su ondje bili pohranjeni. K. je tu obilnu građu najprije klasificirao po vrstama, a potom alfabetskim redom sastavljao popise autora pridružujući svakom imenu najvažnije podatke kao što su kratka biografija, naslovi djela, citati početnih riječi, vrijeme nastanka i sl. Pravih uzora za svoj divovski poduhvat K. nije mogao imati: njegov je katalog autora i djela u 120 knjiga prvi metodološki osmišljen bibliografski rad za koji znamo. Pored glavnog kataloga postojala su i dva zasebna popisa: jedan se odnosio na Demokrita, drugi na dramsku produkciju. Kao sporedni rezultat bibliografske djelatnosti nastao je niz drugih spisa svakovrsne tematike. Ako je vjerovati *Sudi*, cjelokupan K. znanstveni opus obuhvaćao je čak 800 svezaka. Od svega toga preostaju danas tako oskudni fragmenti da ne dozvoljavaju donošenje bilo kakva kritičkog suda.

● *Popisi onih koji su se istakli bilo u kojoj vrsti književnosti i njihovih spisa* (Πίνακες τῶν ἐν πόσει παιδείᾳ διαλαμψάντων καὶ ὧν συνέγραψαν), *Popis i lista dramskih pjesnika u kronološkom poretku i to od početka* (Πίναξ καὶ ἀναγραφή τῶν κατὰ χρόνους καὶ ἀπ' ἀρχῆς γενομένων δραστικῶν), *Popis Demokritovih glosa i spisa* (?) (Πίναξ

τῶν Δημοκρίτου γλωσσῶν καὶ συνταγμάτων) (?), *O natjecanjima* (Περὶ ἀγώνων), *O Nimfama* (Περὶ νυμφῶν), *Barbarski običaji* (Νόμματα βαρβαρικά), *Zbirka nevjerovatnih pripovijesti* (Ἱστοριῶν παραδόξων συναγωγῆ), *Zbirka čuda po cijeloj zemlji prema mjestima na kojima su se zbila* (Θαυμάτων εἰς ἀπασαν τήν γῆν κατὰ τόπους ὄντων συναγωγῆ), *Lokalno nazivlje* (Ἐθνικά καὶ ὀνομασίαι), *O vjetrovima* (Περὶ ἀνέμων), *O pticama* (Περὶ ὀρνέων), *Nazivi mjeseci u narodu i po gradovima* (Μηνῶν προσηγορίαι κατὰ ἔθνος καὶ πόλεις), *Osnivanje otoka i gradova i promjene imena* (Κτίσεις νήσων καὶ πόλεων καὶ μετονομασίαι), *O odabranima* (?) (Περὶ λογάδων), *Muzej* (Μουσεῖον), *Komentari* (Ἱστορήματα), *Protiv Praksifana* (Πρὸς Πραξιφάνην)

KALISTRAT (Καλλίστρατος), 2. st.pr.n.e. Aleksandrijski gramatičar, učenik Aristofana iz Bizanta i protivnik Aristarha iz Samotrake. Nastavljajući učiteljevo djelo bavio se tumačenjem klasičnih autora.

● *O heterama* (Περὶ ἑταρῶν), *Mješoviti spisi* (Σύμμικτα); komentari Homera, Hesioda, Pindara, Kratina, Eupolida, Aristofana, Sofokla i Euripida

KASIODOR, **Flavije Magno Aurelije** (Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus), 5/6. st. Rimski političar, povjesničar i teolog. Kako se rodio u senatorskoj obitelji, odabrao je najprije političku karijeru. Kao najutjecajnij službenik na Teoderikovu dvoru zagovarao je liniju kompromisa u pogledu rimsko-germanskih odnosa. Iz ovog razdoblja potječu njegovi svjetovno-historijski i politički spisi (*Kronika*, *Varije*, *Gotska povijest*, *Govoril*). Kasnije se povlači iz javnog života i, poslije propasti gotske vlasti, osniva samostan *Vivarium* u rodnoj Kalabriji. Svojim je redovnicima stavio u zadatak da prikupljaju, prepisuju i prevode kodekse antičkih tekstova, smatrajući, ipak, svjetovna znanja tek sredstvom za doseganje više spoznaje što je može pružiti samo kršćanski nauk. Neprocnjenjivo je značenje ovoga posla za očuvanje antičke književne i obrazovne tradicije. Znanstveni rad K. u ovom periodu čini teološka i filološka spisateljska djelatnost. Rasprava *O pravopisu* neposredno je izrasla iz praktičnih potreba prepisivača: redovnicima je trebao udžbenik. Zapravo se radi o ekscerptima ranijih autora. *Institutiones*, enciklopedijsko djelo nastalo po uzoru na Boetija, postalo je temeljem srednjovjekovne znanosti. Prema Kasiodorovim uputama, organiziran je i u drugim samostanima rad na spašavanju antičke baštine.

● **Udžbenik božanskih i svjetovnih znanosti** (*Institutiones divinarum et saecularium litterarum*), **Komentari psalama** (*Expositiones psalmodiarum*), **O pravopisu** (*De orthographia*), **Tumačenja Pavlovih poslanica** (*Complexiones in epistolas Pauli*); tumačenja **Djela apostolskih i Apokalipse, O duši** (*De anima*)
 ● **Pohvale** (*Laudes*), **Red roda Kasiodora** (*Ordo generis Cassiodoriorum*)

KEFISODOR (Κηφισόδωρος), 4. st.pr.n.e. Grčki pisac, učenik Isokratov. Autor je izgubljena spisa u kojemu ustaje u obranu svoga učitelja odgovarajući na Aristotelove napade. Vjerojatno nije identičan s istoimenim povjesničarom iz Tebe.
 ○ **Odgovori na Aristotelove optužbe** ('Αντιγραφαί πρὸς Ἀριστοτέλη); udžbenik retorike

KIRILOV RJEČNIK. Grčki leksikon, nastao vjerojatno u 5. st., pripisan patrijarhu Kirilu iz Aleksandrije. Sadržaj tumačenja jezične upotrebe kako kršćanskih pisaca tako i antičkih poganskih autora. Ova je građa preuzimana i u druge rječnike (*Suda*, Fotije, ponešto kod Hesihija). U srednjem je vijeku ovaj leksikon bio nesumnjivo vrlo popularan.
 ● **Kirilov rječnik** (Τὸ λεξικὸν τοῦ Κυρίλου)

KLEDONIJE (Cledonius), 5. st. Rimski senator i učitelj u Carigradu. Autor je komentara objema Donatovim *Artas*, potkrijepljena brojnim citatima ranijih gramatičara i pjesnika.
 ● **Gramatika** (*Ars grammatica*)

KLEOHAR iz Mirlije (Κλεοχάρης), 3.st.pr.n.e. Grčki retor od čijeg su se djela sačuvali neznatni fragmenti.
 ● fragmenti retoričkog djela

KLOACIJE Ver (Cloatius Verus), 1. st.pr.n.e./1. st. Rimski gramatičar. Osobito se zanimao etimologijom. Citati su sačuvani kod Gelija i Makrobija.
 ● **Riječi preuzete od Grka** (*Verba a Graecis tracta*), **Sređeni grčki spisi** (*Ordinata Graeca*); objašnjenja sakralnih izraza.

KLODIJAN (Clodianus), 4. st. (?). Inače nepoznat rimski gramatičar pod čijim je imenom sačuvan omanji retorički spis. Vjerojatno se radi o kompilaciji čiji je početni odjeljak uzet iz većeg K. djela pa je po njemu dobila i naslov, a slijede ekscerpti različitih drugih autora.

● **Retoričko umijeće pobijanja protivnika na sudu** (*Ars rhetorica de statibus*)

KLODIJE, Sekst (Sextus Clodius), 1. st.pr.n.e. Rimski retor, rodom sa Sicilije. Bio je učitelj Marka Antonija. Poučavao je govorničku vještinu i na latinskom i na grčkom jeziku, a izišao je na glas svojom duhovitošću.
 ○ **O bogovima** (Περὶ θεῶν), **Protiv onih koji se uzdržavaju od mesa** (Πρὸς τοὺς ἀπεχομένους τῶν σαρκῶν)

KLODIJE, Servije (Servius Clodius), 1. st.pr.n.e. Rimski gramatičar, zet Elija Stilona. Bio je optužen za krađu nekog još nedovršenog djela svoga tasta. Kao dobar poznavalac Plauta sastavio je popis autentičnih komedija toga autora, a napisao je i jednu glosografsku studiju kojom se koristio Terencije Varon.
 ● glosografsko djelo
 ○ indeks autentičnih Plautovih komedija

KOKONDRIJE (Κοκόνδριος), nepoznato vrijeme. Grčki retor. Pisao je o tropima, a definicijama je prilagao primjere uzete uglavnom iz Homera.
 ● **O tropima** (Περὶ τρόπων)

KOMAN (Κομανός ili Κωμανός), 2. st.pr.n.e. Grčki gramatičar iz Naukrata, vjerojatno identičan s istoimenim političarom. Pisao je komentare Homera i Hesioda, a oko znanstvenih pitanja sporio se s Aristarhom iz Samotrake. Raspolažemo citatima iz njegove gramatike.
 ● gramatika
 ○ komentari Homera i Hesioda

KOMINIJAN (Cominianus), 4. st. Rimski gramatičar, autor izgubljene gramatike koja je, po svemu sudeći, bila vrlo popularna u nastavi onoga doba, namijenjena više učenicima nego li znalcima.
 ● **Gramatika** (*Ars grammatica*)

KONSENCIJE (Consentius), 5. st. Rimski gramatičar galskog podrijetla. Od dva očuvana dijela njegove *Gramatike* osobito je zanimljiv onaj koji se bavi kolokvijalnim i vulgarnim latinskim onoga doba.
 ● **Gramatika** (*Ars grammatica*)

KORAK (Κόραξ), 5. st.pr.n.e. Grčki retor, rodom iz Sirakuze. Kako neki izvori autorstvo prvog udžbenika retorike pripisuju njemu, a neki njegovu učeniku Tisiji, ne znamo da li je već sam K. sastavio *Τέχνη* koju je onda Tisija mogao prerediti, ili je svoje učenje iznosio samo usmeno pa ga je tek Tisija

zapisao. Retorika se tu definirala kao tehnika uvjeravanja, argumentacija temeljila na vjerojatnosti, a udžbenik je iznosio i osnove kompozicije sudbenog govora. Posredstvom Tisije i Gorgije K. se utjecaj brzo proširio na grčko kopno.
 ● **Retoričko umijeće** (Τέχνη ῥητορικῆ)

KORNELIJE Balbo Mlađi, Lucije (Lucius Cornelius Balbus Minor), 1. st.pr.n.e. Rimski političar i pjesnik, nećak istoimenog starijeg političara. U Rimu je dao podići kameno kazalište. Autor je jedne tragedije (*fabula praetexta*), a bavio se i gramatikom.
 ● **Tumačenja** ('Εξηγητικά)

KORNELIJE Epikad (Cornelius Epicadus), 1. st.pr.n.e. Rimski gramatičar, Sulin oslobođenik. Pored dvaju filoloških spisa možda je napisao i jedno antikvarsko djelo. Dovršio je autobiografiju svoga patrona.
 ○ **O nadimcima** (*De cognominibus*), **O pjesničkim mjerama** (*De metris*), antikvarsko djelo (?)

KORNIFICIJE (Cornificius), 1. st.pr.n.e./1 st.(?). Rimski retor, autor jednog spisa o retoričkom umijeću (citira ga Kvintilijan), a možda i knjige o govorničkim figurama. *Rhetorica ad Herennium* koja mu se ranije pripisivala vjerojatno nije njegovo djelo.
 ○ **Retoričko umijeće** (*Ars rhetorica*), **O figurama** (*De figuris*) (?)

KORNIFICIJE Longo (Cornificius Longus), 1.st.pr.n.e. Rimski gramatičar koga mnogi izvori spominju kao autora etimološke studije o imenima bogova.
 ● **O etimologiji imena bogova** (*De etymis deorum*)

KORNUT, Lucije Anej (Lucius Annaeus Cornutus), 1.st. Rimski gramatičar i stoički filozof, rodom iz Lepte u sjevernoj Africi. Predavao je filozofiju i retoriku u Rimu, gdje su mu učenici bili Lukan i Perzije. Za razliku od filozofskih djela koja je pisao samo grčki, retorički i gramatički spisi sastavljeni su koji na grčkom koji na latinskom jeziku. Shilije uz Perzija i Juvenala te *Retoričko umijeće* nisu autentični. Zajedno s Cezijem Basom uredio je i izdao Perzijevu i Lukanovu poeziju.
 ● **Pregled grčke mitološke predaje** ('Επιδρομή τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν θεολογίαν παραδεδομένων)
 ● **O pravopisu ili ortografiji** (*De enuntiatione vel orthographia*); komentar Vergilija
 ○ **O figurama misli** (*De figuris sententiarum*)

KOSKONIJE, Kvint (Quintus Cosconius), 1. st.pr.n.e. Rimski gramatičar koga spominju Terencije Varon i Svetonije. Pored gramatičkih, pisao je i pravne spise.
 ○ gramatički i pravni spisi

KRASICIJE Pasiklo, Lucije (Lucius Crasicius Pasicles), 1.st.pr.n.e./1.st. Rimski gramatičar, oslobođenik rodom iz Tarenta. Poučavao je govorničtvo u Rimu. Napisao je komentar *Smirni*, epiliju Helvija Cine.
 ○ komentar *Smirne* Helvija Cine

KRATET iz Atene (Κράτης), 1.st.pr.n.e. (?). Grčki leksikograf i antikvar. Pisao je o atenskim svetkovinama i o antičkom dijalektu.
 ● **O svetkovinama u Ateni** (Περὶ τῶν Ἀθηναίων θυσῶν), **O antičkom dijalektu** (Περὶ Ἀττικῆς διαλέκτου)

KRATET iz Mala (Κράτης), 2.st.pr.n.e. Grčki gramatičar i stoički filozof. Bio je nadstojnik biblioteke u Pergamu i stajao na čelu pergamske gramatičke škole. Boraveći kao član Atalova poslanstva u Rimu držao je onđe i predavanja. Zastupao je teoriju jezične anomalije: tim se učenjem suprotstavljao Aristarhu sa Samotrake, uvjerenu analogistu. Bavio se djelima Hesioda, Euripida i Arata, a osobito Homerom čije je epove, u skladu sa stoičkom praksom, interpretirao alegorijski.
 ● **O kritici teksta** (Περὶ διορθώσεως), **Homerska istraživanja** ('Ομηρικὰ)

KSENON (Ξένων), 3/2.pr.n.e. Grčki gramatičar. Jedan od tzv. *χωρίζοντες*, znanstvenika koji su tražili proturječja između *Ilijade* i *Odiseje* nastojali dokazati da su ih napisali različiti autori. Aristarh sa Samotrake napisao je polemički spis protiv njega.
 ○ nepoznato

KURCIJE Nicija (Curtius Nicia/s/), 1.st.pr.n.e. Rimski gramatičar, podrijetlom Grk s Kosa. Pisao je interpretacije Lucilijevih satira.
 ○ komentari Lucilija, **Gramatika** (*Ars grammatica*) (?)

KURCIJE Valerijan (Curtius Valerianus), 5.st. (?). Rimski gramatičar. Izvatke iz njegove spisa o pravopisu Kasiodor je unio u svoje djelo o istom predmetu.
 ● **O pravopisu** (*De orthographia*)

L

LAHAR (Λαχάρης), 5.st. Grčki retor iz Atene, učitelj Nikolaja iz Mire. Jedan je

od posljednjih učitelja retoričke tehnike. Sačuvani su fragmenti njegove rasprave o proznom ritmu, a pisao je i leksikološke studije.

● *O kolonu, odsjeku i periodu* (Περὶ κώλου καὶ κόμματος καὶ περιόδου)

○ *Historija prema Kornutu* (Ἱστορία ἢ κατὰ Κορνούτου), *Razgovori* (ili *Narječja*) (Διαλέξεις), *Retorički izvaci po alfabet-skom redu* (Ἐκλογαὶ ῥητορικὰ κατὰ στοιχείου)

LARCJE (ili *Largije*) **Licin** (ili *Licinija*) (*Larcus* ili *Largius Licinus* ili *Licinius*), 1.st. Rimski pravnik, djelovao u Hispaniji. Autor je spisa u kojem je kritički ukazivao na nepravilnu upotrebu riječi kod Cicerona. ○ *Bič Cicerona* (*Ciceromastix*)

LELIJE Arhelaj (*Laelius Archelaus*), 2.st. pr.n.e. Rimski gramatičar, prijatelj satiričara Lucilija. Svetonije izvještava da je držao javna čitanja Lucilijevih satira i komentirao ih.

○ *O manama i vrlinama pjesama* (*De vitiis virtutibusque poematorum*) (?)

LEZBONAKT (*Λεσβωνάξ*), 1.st. Grčki gramatičar. Sastavio je studiju o figurama u pjesnika i proznih autora koja nudi korisnu građu za proučavanje kolokvijalnog govora i dijalekata.

● *O figurama* (Περὶ σχημάτων)

LIKIMNIJE (*Λικύμνιος*), 5/4.st.pr.n.e. Grčki sofist i retor. Bio je pod snažnim utjecajem Gorgije, svoga učitelja. U udžbeniku retorike dokazuje kako se ljepota riječi krije u njezinu zvuku. Sudeći po pretjerano kičenu stilu, vjerojatno je identičan s istoime-nim pjesnikom korske lirike čijih se nekoliko fragmenata sačuvalo.

○ *Retoričko umijeće* (Τέχνη ῥητορικὴ)

LIKOFRON iz Halkide (*Λυκόφρων*), 3.st. pr.n.e. Grčki pjesnik i filolog rodom s Hija. U biblioteci aleksandrijskog Muzeja bio mu je povjeren rad na komediji: o toj je književnoj vrsti objavio leksikološko djelo u 11 knjiga. Kao tragičkog pjesnika ubrajali su ga u slavnu „tragičku plejadu“.

● *O komediji* (Περὶ κωμῶδίας)

LISANIJA (*Λισανίας*) 3.st.pr.n.e. Grčki gramatičar iz Kirene, učitelj Eratostenov. Njegovu se filološkom radu na Homeru suprotstavljao Aristarh iz Samotrake. Proučavao je i jambografe.

● *O jambografima* (Περὶ ἰαμβοποιῶν)

LOBON (*Λόβων*), 3.st.pr.n.e. Grčki grama-

tičar, rodom iz Arga. Fragmenti njegova književno-povijesnog spisa predstavljaju ga kao vrlo nepouzdana autora koji je ozbiljno uzimao u obzir neprovjerene i sumnjive podatke (a možda ih i izmišljao), osobito kad se radilo o starijim autorima.

● *O pjesnicima* (Περὶ ποιητῶν)

LOLIJAN, **Publije Hordeonije** (*Publius Hordeonius Lollianus*), 2.st. Grčki sofist iz Efeza, učenik Iseja iz Sirije. Kao veoma ugledan profesor držao je katedru za retoriku u Ateni, a vršio je i nekoliko važnih javnih funkcija. Autor je retoričkog priručnika u kojem se osobita pažnja poklanjala učenju o pobijanju protivnikova govora na sudu.

● *Retoričko umijeće* (Τέχνη ῥητορικὴ)

LONGIN, **Kasije**, (*Κάσιος Λογγίνος*), 3.st. Grčki retor i filozof, novoplatonovac. Karijeru je započeo predajući filozofiju u Ateni, gdje ga je slušao Porfirije. Kasnije je, kao politički savjetnik Zenobijin, poučavao grčki jezik i književnost u Palmiri. L. filološki rad nadmašuje vrijednošću onaj filozofski – osobito su prodorna njegova književnoestetska zapažanja. Zbog učenosti nazivali su ga „živom bibliotekom“ ili „putujućim Muzejem“. Autorstvo spisa *O uzvišenom* koje mu je dugo pripisivano možemo sa sigurnošću otkloniti.

● *Filološki razgovori* (Φιλολογοὶ διμύλαι), *Retoričko umijeće* (Τέχνη ῥητορικὴ); komentar Hefestionova *Priručnika*, fragmenti metričkih spisa

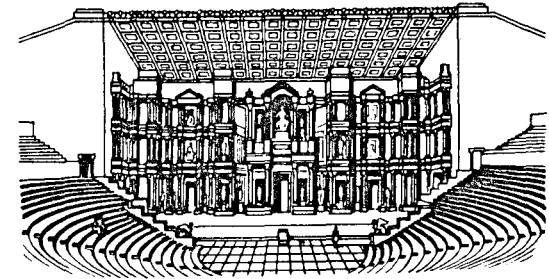
○ *Homerske nedoumice* (Ἀπορίματα Ὀμηρικὰ), *Da li je Homer filozof* (Ἐὶ φιλόσοφος Ὀμηρος), *Homerski problemi i rješenja* (Προβλήματα Ὀμήρου καὶ λύσεις), *Što mimo istraživanja, gramatičari tumače kao pouzdano* (Τίνα παρὰ τὰς ἱστορίας οἱ γραμματικοὶ ὡς ἱστορικά ἐξηγοῦνται), *O mnogoznačnim izrazima u Homera* (Περὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ πολλὰ σημαουσῶν λέξεων), *Antimahovi izrazi* (Λέξεις Ἀντιμάχου), *Atički izrazi* (Ἀττικά λέξεις), *Herakleonovi izrazi* (Λέξεις Ἡρακλέωνος), *O imenima narodna* (Περὶ ἐθνικῶν)

LUKIL (*Λούκιλλος*), oko 100.n.e. Grčki gramatičar, rodom iz Tare na Kreti. Pored gramatičkih spisa i komentara sastavio je i zbirku poslovice u tri sveska. Građu je prikupio na putovanjima, a koristio se i Didimovom zbirkom. Bez sumnje je različit od epigramatičara Lukilija.

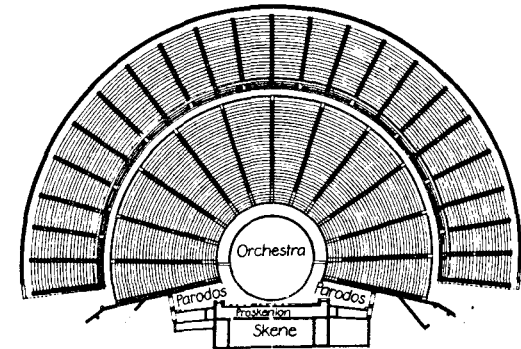
● *O poslovice* (Περὶ παροιμιῶν), *Pomno dotjerani priručnik* (Τεχνικὰ γλαφυρώματα); komentar Apolonija Rodanina

○ *O Solunu* (Περὶ Θεσσαλονίκης), *O gramatici* (Περὶ γραμμάτων)

★ ★ ★ RJEČNIK U SLIKAMA

Presjek antičkog kazališta

Tlocrt antičkog kazališta

KAZALIŠTE

Oblik kazališne zgrade, kao i samo kazalište, koncipirali su Grci. U početku građeno prigodice od drveta koristeći padinu brežuljka, krajem 4. st. pr.n.e. kazalište postaje stalna zgrada građena od kamena, najprije u Ateni (Dionisovo kazalište podno Akropole), a poslije i u drugim grčkim gradovima na cijelom prostoru grčke kulture. Kazalište je oblikovano od nekoliko dijelova: gledališta (grč. θέατρον, po čemu je cijela zgrada dobila ime, a koje se polukružno širilo od orhestre po padlini brežuljka), orhestre (kružnog platoa u središtu u kojem se izvodi drama, a upotpunjen je žrtvenikom na postolju u samom središtu) te skene (zgrade u pozadini orhestre, izgrađene od drveta, u kojoj su se glumci presvlačili). U helenističko doba sve se više ističe povišeni prostor između orhestre i skene, nazvan proskenion, i na koji se tokom razvoja kazališta prenosi scenska igra. Helenističko i, osobito, rimsko kazalište pretvara prvobitnu skromnu skenu u visoku zgradu koja svojom fasadom okrenutom gledalištu predstavlja ujedno raskošnu kulisu. Premda kazališne zgrade nikad nisu bile pokrivene krovom, zahvaljujući stoljetnom iskustvu svojih graditelja odlikovale su se izuzetnom akustičnošću koja je omogućavala da pjesnička riječ dopre do svakog gledaoca u golemom mnoštvu koje je pratilo kazališne predstave. Kazalište u Epidauru, na primjer, moglo je primiti oko 14 000 gledalaca, a Dionisovo u Ateni blizu 17 000! Glumci i kor ulazili su u orhestru kroz dva ulaza. Prema položaju atenskog kazališta nastao je običaj da se slijeva (u odnosu prema glumcu) ulazi iz grada ili iz luke, a zdesna sa sela.